

Masteroppgave

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

Ragnhild Hjelle Carlson

"Crime is crime is crime"

Thatcher-regjeringens håndtering av sultestreiken i 1981

Masteroppgave i Historie - femårig lektorutdanning

Trondheim, mai 2015

Ragnhild Hjelle Carlson

«Crime is crime is crime»

Thatcher-regjeringens håndtering av sultestreiken i 1981

Masteroppgave i historie, lektorutdanningen

Institutt for historiske studier

NTNU

Trondheim, mai 2015.

Sitat på forsiden: “Riyadh Press Conference, interview with BBC”. 21. april 1981. PREM 19/503.

Bilde på omslaget hentet fra:

http://i.telegraph.co.uk/multimedia/archive/02096/bobby_2096116a.jpg.

Forord

Etter utallige tastetrykk og uendelig med kaffe, skal tastaturet endelig få en velfortjent pause, skjermen bli svart og sola igjen få skinne på masterblek hud. Året som har vært fullt av opp- og nedturer skal avsluttes med et brak, masteroppgaven skal leveres.

Men først, må de som bør takkes få en takk.

Først og fremst til min veileder, Tore T. Petersen, som med sin åpen- dør- politikk og omsorg for sine studenter har vært til uvurderlig hjelp. Sammen med seminargruppa har hans tilbakemeldinger gjort denne umulige oppgaven mulig, og for det «bøyer jeg meg i hatten». Til Christine, Eli, Helene, Ingvild, Jan Tore, Julie, og Torstein for tilbakemeldingene, positivitet og stå-på-viljen deres har vært gull verdt.

Til alle medstudenter på kull 2010 lektor i historie og alle dere på lesesal 6383, dere gjør hverdagen lysere og kommer til å bli dypt savnet! Årene med dere på lektorstudiet har vært fantastiske og fylt med morsomme øyeblikk, og det er uendelig trist at være veier nå skal skilles. Eli, og Ragnhild en ekstra takk til dere, som gjennom studieløpet og spesielt mastertida har vært positivitetene selv. Dere gjør hverdagen lysere!

Og selvfølgelig til familie og alle mine venner, takk for tålmodigheten det siste året, den neste tida vil forhåpentligvis bli litt mindre travel, og litt mer lystig. Og jeg kommer kanskje til å slutte å snakke så mye om Thatcher... Til alle dere som har medvirket med korrektur og oppmuntrende ord, jeg er evig takknemlig! Og tilslutt, takk til mamma og pappa, Håkon og Erik, for alle god ord, tanker og råd, dere er best!

Alle feil er mine egne.

TAKK!

Dragvoll 13. mai 2015

Forkortelser

IRA: Irish Republican Army

PIRA: Provisional Irish Republican Army

ECHR: European Commission on Human Rights.

ICJP: Irish Commission for Justice and Peace

ICRC: The International Committee of the Red Cross.

HMG: Her Majesty's Government

INLA: Irish National Liberation Army

NIO: Northern Ireland Office

SDLP: Social Democratic and Labour Party

SIS: Secret Intelligence Service

Innholdsfortegnelse

1. Introduksjon	1
1.2 Problemstilling og funn	2
1.3 Mine funn	3
1.4 Kilder, metode og begrensninger.....	3
1.5 Struktur	6
1.6 Relevans.....	6
1.7 Historiografi.....	7
1.7.1 Thatchers Nord-Irland politikk	7
1.7.2 Thatcher og sultestreiken	8
2. Historisk bakteppe.....	15
2.1 Nord-Irland fra 1960.....	15
2.2 De nord-irske fengslene i 1972.....	16
2.3 Politisk status/ Spesialkategoristatus	18
2.4 Sultestreiken i 1980	20
2.5 IRA	20
2.6 Thatchers Nord-Irland politikk.....	21
2.7 Status 1981	22
3. «Let the facts and folly speak for themselves”	25
3.1 Thatcher-regjeringens politiske utgangspunkt i Nord-Irland	26
3.2 Statusen i de nord-irske fengslene	28
3.3 Sultestreiken starter	29
3.4 Propagandakrig?	30
3.5 Regjeringens passivitet blir utfordret	33
3.6 Utfordringer for den passive tilnærmingen	36
4. «Nothing is to be done»	39
4.1 Thatcher-regjeringen endret sin tilnærming	39
4.2 Thatcher-regjeringen ønsket å finne løsninger	45
4.3 Et lite empatisk menneskesyn.....	46
4.4 Hvilken betydning hadde disse endringene for konflikten?	48
5. «The lady behind the veil»	51
5.1 Thatcher-regjeringen ønsket å vise fleksibilitet.....	51
5.2 Ingen endring i regjeringens synspunkt.....	53
5.3 Den hemmelige kanalen	53

5.4 Sultestreiken ender	58
6. Historisk etterspill og konklusjon	61
6.1 Konklusjon.....	61
6.2 Hvilke etterspill fikk konflikten?.....	62
6.3 Hvem «vant» sultestreiken?.....	64
Bibliografi:	65

1. Introduksjon

*... there is a custom,
An old and foolish custom, that if a man
Be wronged, or think that he is wronged, and starve
Upon another's threshold till he die,
The common people, for all time to come,
Will raise a heavy cry against the threshold,
Even though it be the King's.*

William Butler Yeats
*The King's Threshold.*¹

Våren 1981 startet en sultestreik utløst av republikanske, katolske fanger i Maze fengsel, Nord-Irland. De innsatte demonstrerte for å få anerkjent sin status som krigsfanger. Aksjonen ble den første store prøvelsen for Margaret Thatcher som statsminister, og hennes svar til fangene var tydelig: «Crime is crime is crime».² Fangenes ønske om politisk status ville ikke bli anerkjent av henne. Streiken fikk enorm oppmerksomhet fra pressen og verdenssamfunnet, og skulle bli vanskelig å håndtere for den britiske regjeringen.

Mer enn 30 år senere har sultestreikene i 1980 og 1981 fremdeles konsekvenser for den moderne politikken i Nord-Irland. Den andre sultestreiken i 1981 skulle vise seg å bli en maktkamp mellom Provisional Irish Republican Army og Margaret Thatcher. Denne kampen fikk både kortvarige og langvarige konsekvenser. Da sultestreiken var over, 3. oktober 1981, hadde ti fanger sultet seg til døde, uten at de hadde oppnådd sine krav. Likevel, har det i ettertid blitt hevdet at streiken ikke var helt mislykket, men et viktig steg i Sinn Féin, den politiske fløyen av IRA, sin vei til politisk makt i Nord-Irland. Ved hjelp av den store oppmerksomheten rundt saken og fangen Bobby Sands, økte partiet sin oppslutning. For Thatchers del var sultestreiken en av de første store utfordringene hun ble konfrontert med som britisk statsminister. Figuren hun gjorde i denne konflikten, har vært betydningsfull for hvordan hun senere har blitt både opplevd og fremstilt.

Denne masteroppgaven vil ikke fokusere på hvilken betydning konflikten hadde på Sinn Féin, men Thatcher-regjeringens involvering i sultestreiken i 1981.

¹ David Beresford, *Ten Men Dead* (London: Harper Collins, 1994). S. 9

² "Riyadh Press Conference, interview with BBC". 21. april 1981. PREM 19/503.

Konflikten viste seg å bli større enn Thatcher-regjeringen forespeilet, og oppmerksomheten fra verdenssamfunnet deretter. Thatcher-regjeringen valgte likevel å opprettholde sin harde politiske linje, og ønsket ikke gi etter for kravene som ble stilt. Dette ble vanskelig da streiken viste seg å bli mer langvarig enn først antatt. De søkte derfor etter andre løsninger enn deres offisielle holdning, og var internt mindre kompromissløse enn politikken de offisielt førte.

1.2 Problemstilling og funn

Denne masteroppgaven diskuterer Margaret Thatcher og hennes regjering involvering i den nord-irske sultestreiken i 1981. Avhandlingen vil analysere hvordan den britiske regjeringen håndterte konflikten politisk, og den vil dermed ikke omhandle selve utfallet, ei heller hvorvidt Thatcher-regjeringens strategi var rett eller gal. Avhandlingen vil omfatte tidsrommet mellom februar 1981 og de første antydningene til en ny sultestreik, til avslutningen av sultestreiken 3. oktober 1981.

Denne avhandlingen vil forsøke å bidra til nye perspektiver til det britiske synet på sultestreiken i 1981. I den forbindelse er det naturlig å stille noen spørsmål: for det første, hvilket syn hadde den britiske regjeringen på sultestreiken i 1981? Var de opptatt av konflikten, eller ønsket regjeringen så lite oppmerksomhet som mulig rundt streiken? For det andre, i hvilken grad kan det sies at Thatcher opprettholdt sin harde linje overfor fangene som sultestreik i 1981? Samsvarte de offentlige uttalelsene til regjeringen med det de gjennomførte?

Min påstand vil være at svaret på disse spørsmålene kan bli funnet både i den langvarige konflikten i Nord-Irland, men også i et ønske om å vinne den spesifikke propagandakrigen mellom Storbritannia og PIRA. Denne propagandakrigen førte til at regjeringen hadde et annet syn innad, enn hva de kommuniserte offisielt. I tillegg kan Thatchers lederstil, hennes verdier og hvordan hun ønsket å bli sett på, hjelpe til med å forklare hvorfor Thatchers regjering tok den retningen den gjorde. Ble Thatcher og hennes regjering påvirket av brutaliteten? Denne avhandlingen forsøker med dette perspektivet å bidra med nye premisser for forskning på sultestreiken, og ønsker å vise at den britiske regjeringen hadde forskjellige tilnærminger til konflikten innad og utad. Hovedtesen vil dermed være at *Thatcher-regjeringen måtte endre sin tilnærming til konflikten fra passiv til aktiv på grunn av den store oppmerksomheten. Regjeringen syn på PIRA internt, viser at politikken ikke var så kompromissløs som antatt.*

1.3 Mine funn

Oppgavens første funn viser at den britiske regjeringens tilnærming til konflikten endret seg i takt med den økte oppmerksomheten. Dette var en konsekvens av Bobby Sands kandidatur til det britiske parlamentet, og hans død i mai. Den britiske regjeringen ble dermed tvunget til å ta flere aktive standpunkt offentlig, og være tydeligere i sin håndtering for å minske påvirkningen av PIRAs omfattende aksjoner, og uttalelser til pressen. Tidligere forskning på feltet påpeker også at Thatcher-regjeringen var under et enormt press fra verdenssamfunnet, hvilket sammenfaller med min konklusjon om at regjeringen på grunn av dette presset ble nødt til å endre sin tilnærming til problemene, og ta aktive standpunkt offentlig.

Det andre funnet viser at både regjeringen og PIRA mer opptatt av å vinne den pågående propagandakrigen enn menneskelivene som gikk tapt. Dette viser at sultestreiken kun var et virkemiddel i denne propagandakrigen, og at den ikke hadde nevneverdig verdi som enestående aksjon. Dette funnet understreker kynismen blant både PIRA og Thatcher-regjeringen, hvor overordnede mål og perspektiver overskygget både sultestreikende individer og tap av menneskeliv. Den tidligere tolkningen av Thatcher som kald og kompromissløs blir i denne sammenheng også karakterbærende for PIRA. Måten de sultestreikende endte opp som virkemiddel i en langvarig kamp var brutal.

Et tredje funn viser at Margaret Thatcher og hennes regjering gikk bort fra sine prinsipper da myndighetene inngikk kontakt med en kilde i PIRA. Dette viser at Thatcher potensielt var mindre kompromissløs som slik hun gjerne fremstilles. Thatcher hadde en vilje til å finne en løsning. Samtidig peker dette funnet også på at regjeringen hadde et annet syn på lederskapet i IRA enn man i ettertid har hevdet. Tilnærmingen viser at regjeringen tok lederskapet mer seriøst enn hva de uttalte offentlig. Begynnelsen på forhandling og en mulig fredsavtale mellom de to partene, kunne dermed allerede i 1981 ha vært påbegynt.

1.4 Kilder, metode og begrensninger

Denne oppgaven baserer seg på arkivmateriale fra The National Archives (TNA) i Kew, London. De fleste av dokumentene er fra 1981, mens noen av dem ble frigitt for offentligheten i 2013. Kildene som er brukt i denne oppgaven ble i hovedsak hentet ved besøk i TNA i oktober 2014. Noen av dem har også vært disponible ved hjelp av TNAs

hjemmeside.³ Dette gjelder først og fremst dokumentene frigitt i 2013. Hoveddelen av kildene er fra Prime Minister's Papers (PREM), men jeg har også brukt dokumenter fra Cabinet Minutes (CAB), Northern Ireland Office (NIO, CJ i noter) og British Foreign and Commonwealth Office (heretter Foreign Office eller FCO i noter). I løpet av mitt besøk i Kew fant jeg flest dokumenter som omhandlet generelle bekymringer når det gjaldt situasjonen i Nord-Irland. Kildene ga et godt inntrykk av presset den britiske regjeringen sto overfor, da telegrammer og avisartikler var beholdt. De fleste kildene har vært enkle å få tak i, likevel er det noen få tilfeller hvor materiale var fjernet fra mappene. Dette kan både være knyttet til personvern og ha sammenheng med fare for ødeleggelse av britiske relasjoner med andre land. Dette gjaldt først og fremst CAB- dokumenter, der også andre hendelser blir nevnt. Sammen med disse kildene har jeg også benyttet meg av Margaret Thatchers memoarer.⁴

Da en fullstendig rekonstruksjon av historiske hendelser vil være omtrent umulig å oppnå, vil disse kildene være den beste tilnærmingen for å erverve en forståelse av Thatcher-regjeringens politikk rundt sultestreiken i 1981. Samtidig ligger det en begrensning i kun å benytte seg av disse kildene. Knyttet til regionens og konflikten polariserte karakter, vil kildeutvalget potensielt kunne føre til en ensidig tolkning. Da denne avhandlingen bare benytter seg av kilder fra britenes synspunkt, vil derfor sider ved konflikten ikke bli drøftet. Det ligger også en begrensning ved å bruke Thatchers memoarer som primærkilde. Memoarer er skrevet for å skape et ettermæle, og det vil derfor være nødvendig å være kritisk til beretningene. Likevel er memoarer en fin kilde til førstehåndsberetninger.

En begrensning ved de britiske kildene er at innholdet er svært rettfærdiggjørende for deres standpunkt. Dette vanskeliggjør analysen av kildematerialet, ettersom forfatteren selv får en tydelig stemme. En fullstendig vitenskapelig studie ville hatt fordel av å bruke flere kilder, men dette ble hindret av oppgavens omfang. Dette vil derfor heller være et forslag til videre forskning. Samtidig er konflikten så polarisert at det er sannsynlig at kilder fra fangene ikke nødvendigvis ville ført til større klarhet i dette perspektivet. Det er mulig å hevde at også disse kildene ville vært svært selvrettfærdiggjørende. Likevel ville dette kunne ført til et bredere

³ The National Archives hjemmeside: <http://www.nationalarchives.gov.uk>.

⁴ Dette gjelder både: Margaret Thatcher, *The Downing Street Years* (London: Harper Press, 2011) og, Margaret Thatcher, *The Path to Power* (New York: HarperCollins Publishers, 1995).

perspektiv på konflikten, der flere syn ble ivaretatt. Da min hensikt her er å se på det britiske synet av konflikten, vil det likevel være mest hensiktsmessig å benytte seg av de britiske kildene.

Å skulle skrive en avhandling om Nord-Irland er i seg selv en krevende oppgave. Det er ingen nøytralitet i Nord-Irland, i alle fall ikke i terminologien. Bare bruken av termen «Nord-Irland» i seg selv plasserer en forsker på den ene siden av konflikten, da det for en irsk nasjonalist ikke finnes en slik enhet. Det er mange slike uttrykk som vil plassere et skriftlig verk på den ene eller andre siden av konflikten.

Denne oppgaven er i hovedsak en studie av britiske kilder, og det vil derfor være den offisielle britiske terminologi som blir brukt, da det er disse navnene og uttrykkene som er nedtegnet i kildene. Londonderry/Derry vil derfor bli henvist til som Londonderry, Northern Ireland eller Ulster (blir også kalt av nasjonalister som «the north») som Nord-Irland. Maze prison eller Long Kesh blir brukt under det offisielle navnet Maze fengsel, mens Long Kesh vil beskrive områdene der fangene med spesialkategoristatus oppholdt seg. Når det gjelder den paramilitære grupperingen *Irish Republican Army*- forkortet IRA, vil det være nødvendig i denne oppgaven med en presisering av hvilken forgreining det er snakk om. Årsaken til dette er at IRA delte seg i to på slutten av 1969. IRA delte seg fordi det innenfor bevegelsen var uenighet om hvorvidt de skulle innta en politisk eller væpnet linje videre. Den væpnede fraksjonen skulle bli kjent som *Provisional Irish Republican Army*- PIRA, og de som valgte den politiske tilnærmingen ble til *Official Irish Republican Army*- OIRA. Det samme gjaldt for *Sinn Féin*, som også delte seg, *Official Sinn Féin* skulle gjøre seg lite gjeldene, mens det *Sinn Féin* som vil bli omtalt i oppgaven er den politiske vingen til PIRA.⁵ Dette vil for øvrig bli utdypet i historisk bakgrunn.

Jeg vil i hovedsak bruke minoritet og katolikk om de som ønsker gjenforening med Irland, selv om nasjonalist og republikaner også vil benyttes. Nasjonalistene søker gjenforening med Irland gjennom politiske mål og midler, mens republikanerne søker å nå gjenforening med Irland ved bruk av vold. Om fangene i sultestreik, vil disse også bli kalt aksjonister. På den andre siden av konflikten står majoritet og protestant, som vil være hovedbenevnelsen på de som ønsker å være en del av Storbritannia, benevnelsene unionist og lojalist vil også bli brukt. Unionistene søker å opprettholde unionen med Storbritannia gjennom politiske midler, mens

⁵ W.D. Flackes, *Northern Ireland. A Political Directory, 1968-79* (Dublin, 1980), s. 111-120.

lojalistene ønsker å forsvare unionen med Storbritannia ved hjelp av vold. Dette er grovt skissert, da det også nødvendigvis vil eksistere regionale, sosiale og kulturelle nyanser innenfor grupperingene.

1.5 Struktur

Denne oppgaven er delt inn i 6 kapitler. Delkapittel 1.7 diskuterer tidligere forskning på Thatchers forhold til Nord-Irland, forhold til IRA og syn på sultestreikene. Det neste kapitlet om den historiske bakgrunnen presenterer kort historien bak konflikten i Nord-Irland og fangene i nord-irske fengsler fra 1960- tallet. De tre påfølgende kapitlene er basert på arkivarbeid og er hoveddelen av oppgaven. Kapittel tre diskuterer hva utgangspunktet til Thatcher-regjeringens politikk var. Her diskuterer jeg hvordan den britiske regjeringen ønsket å innstille seg til konflikten, men også hvorfor denne innstillingen måtte endres. Det neste kapitlet, kapittel fire diskuterer hvordan denne endringen i tilnærming utspilte seg, og hva dette ville si for politikken de britiske myndighetene førte. Kapittel fem er det siste empirikapitlet, og diskuterer hvordan den britiske regjeringens politikk derfor ble forskjellig internt og offisielt. Dette kapitlet vil også ta for seg avslutningen av sultestreiken, og hvorfor denne foregikk. Kapittel seks sørger for en oppsummering av bidragene til denne masteroppgaven, og reflekterer kort over lærdommen fra sultestreiken i Nord-Irland i et utvidet perspektiv.

1.6 Relevans

Temaet jeg skriver om, er realhistorisk, og vil ha klar relevans for historieundervisningen i videregående skole, fordi det utdyper flere punkter i Læreplanen for Kunnskapsløftet av 2006:

- Undersøke to eller flere internasjonale konflikter etter 1945, og vurdere konfliktene, sett fra ulike perspektiver.
- Undersøke bakgrunnen for en pågående konflikt, og drøfte reaksjoner i det internasjonale samfunnet.⁶

Samtidig vil historie og historiske undersøkelser alltid ha relevans for elever i alle skoleslag som en del av det allmenndannede mennesket i den generelle delen av læreplanen. Et eksempel på dette er:

Kjennskap til hendinger og ytingar i fortida knyter menneska saman over tid. Historisk kunnskap utvidar også erfaringane for å setje mål og velje middel i framtida. Å vere

⁶ Læreplan i historie, fellesfag i studieforberedende utdanningsprogram. <http://www.udir.no/kl06/HIS1-02/Kompetansemaal/?arst=1858830314&kmsn=2002656462>, sist hentet ut 8. mai 2015.

fortrueleg med det menneske har følt, tenkt og trudd, utvidar rommet for innsikt og handling, og minner om at dagens tilhøve vil endre seg.⁷

1.7 Historiografi

Det er skrevet mange bøker om Margaret Thatchers tid som statsminister i Storbritannia. Særlig to tema har blitt godt behandlet; Thatchers innenrikspolitikk og Falklandskrigen.

Margaret Thatcher var selv svært opptatt av innenrikspolitiske anliggender i Storbritannia. Hun kom til makten i 1979, i det som har blitt kalt «the winter of discontent»,⁸ som hadde vært preget av streik blant fagforeninger. Thatcher satte seg som mål å gjennomføre store endringer innenriks: reformere britisk økonomi, fagforeninger, statlig eiendom og sosial velferd.⁹ Endring som korstog var ledetråden i hennes karriere.¹⁰ De store endringene resulterte i at Thatcher ble en svært omstridt statsminister. Meningene om henne, og litteraturen skrevet om hennes politiske karriere, spenner seg fra det ene ytterpunktet til det andre, noe som også gjenspeiles i en polarisert forskning.

1.7.1 Thatchers Nord-Irland politikk

I politikken om Nord-Irland var derimot ikke endring Thatchers ledetråd. Thatcher ønsket endring innenriks, mens hun i sitt valgprogram i 1979 kun hadde et punkt som omhandlet Nord-Irland, nemlig «maintain the union».¹¹ Hun ønsket at politikken skulle fortsette slik den hadde gjort. Det var for Thatcher majoriteten av befolkningen som skulle være bestemmende for avgjørelsene. Støtten til flertallet av befolkningen skulle opprettholdes.

I forskningsfeltet er det nærmere konsensus om at Thatchers politiske tilstedeværelse i Nord-Irland før valget i 1979 var svak. Thatcher var selv ikke interessert i noe annet enn at unionen skulle bestå og at politikken skulle opprettholdes. Det er enighet i litteraturen om at Thatchers politikk i Nord-Irland ble lagt på is da Airey Neave ble myrdet i et attentat av Irish National Liberation Army i 1979.¹² Neave var en personlig venn av Thatcher, og var forespeilet posisjonen som minister for Nord-Irland i den nye regjeringen.¹³ Det er også bred enighet i

⁷ Den generelle del av læreplanen, Kunnskapsløftet 2006.

<http://www.udir.no/Lareplaner/Kunnskapsloftet/Generell-del-av-lareplanen/Det-allmenndanna-mennesket/>, Sist hentet ut 1. mai 2015.

⁸ Eric J. Evans, *Thatcher and Thatcherism* (New York: Routledge, 2004), s.11-16.

⁹ Margaret Thatcher, *The Downing Street Years* (London: Harper Collins Publishers, 1995), s. 572.

¹⁰ Evans, *Thatcher and Thatcherism*, s. 1.

¹¹ George Bryce, «The Irish Connection» i Dennis Kavanagh og Anthony Seldon, red., *The Thatcher Effects- A Decade of Chang*. (New York: Oxford University Press, 1989), s. 226

¹² Se for eksempel: Bryce, «The Irish Connection» 1989; James Loughlin, *The Ulster Question since 1945* (London: Macmillan, 1998); John Campbell, *The Iron Lady, Margaret Thatcher- From Grocer's Daughter to Iron Lad*. (London: Vintage, 2012); John McGarry og Brendan O'Leary, *Explaining Northern Ireland- Broken Images* (Oxford: Blackwell, 1995).

¹³ Thatcher, *The Path to Power*, 1995.

litteraturen om at Thatcher syntes konflikten i Nord-Irland var irriterende, og at hun ønsket en rask løsning på problemene som oppsto. Hun ønsket heller å bruke tiden sin på andre politiske anliggender.

Paul Dixon hevder derimot at Humphrey Atkins, som ny minister for Nord-Irland, videreførte mye av Neaves politikk. Han påstår videre at den konservative regjeringen gikk bort fra Thatchers sympati med unionistene, og forsøkte å finne en løsning med to regjeringer,¹⁴ en regjering i Nord-Irland, som samarbeidet med den i Storbritannia. Dixon fastholder at Thatchers personlige syn som unionist ble satt til side for å bekjempe terrorisme, og at regjeringen derfor hadde planer med å opprette et to-regjeringssystem. Med dette sier han at også Thatcher hadde en interesse i å avslutte konflikten på lang sikt.

1.7.2 Thatcher og sultestreiken

Det finnes lite forskning som tar for seg sultestreiken i Nord-Irland i 1981 i sin helhet. Mye av sekundærlitteraturen til denne avhandlingen er derfor deler av bøker om problemene i Nord-Irland¹⁵, samt biografier om Margaret Thatcher¹⁶. Det er likevel fire hovedverk som tar for seg sultestreiken i sin helhet. Disse er Pdraig O' Malleys *Biting at The Grave*¹⁷, David Beresfords *Ten Men Dead*¹⁸, Thomas Hennesseys *Hunger Strike-Margaret Thatcher's Battle with the IRA 1980-81*¹⁹ og Richard O' Rawes *Blanketmen*.²⁰ Problemet med forskningen på feltet generelt, er at urolighetene i Nord-Irland er et svært betent tema, og dette viser seg også i en betent forskning. Richard O'Rawes bok *Blanketmen*²¹ er et godt eksempel på dette, hvor O'Rawe selv beskriver hvordan han opplevde sultestreiken. Boken er en fin kilde til

¹⁴ Paul Dixon, *Northern Ireland- The Politics of War and Peace* (New York: Palgrave, 2001), s.182.

¹⁵ J. Bowyer Bell, *The Irish Troubles- A generation of Violence 1967-1992* (Dublin: Gill and Macmillan, 1994); Paul Bew and Gordon Gillespie, *Northern Ireland- A Chronology of the Troubles 1968-1999* (Dublin: Gill and Macmillan, 1999); D.G. Boyce, *The Irish Question and British Politics, 1868-1996* (London: Palgrave Macmillan, 1996); J.J. Lee, *Ireland 1912- 1985* (Cambridge: Cambridge University Press, 1985); Loughlin, *The Ulster Question*, 1998; McGarry og O'Leary, *Explaining Northern Ireland*, 1995; Dixon, *Northern Ireland*, 2001; Taylor Downing, *The Troubles* (London: Thames Television, 1980); Thomas Hennessey, *A History of Northern Ireland- 1920-1999* (Dublin: Gill & Macmillan, 1997); Bowyer Bell, *The IRA 1968- 2000*, 2000; Bryce, «The Irish Connection» 1989; Ben Jackson og Robert Saunders red., *Making Thatcher's Britain* (Cambridge: Cambridge University Press, 2012); Richard Vinen, *Thatcher's Britain* (London: Simon and Schuster UK, 2009).

¹⁶ Charles Moore, *Margaret Thatcher- The Authorized Biography- Volume One: Not For Turning* (London: Penguin Books, 2013); John Campbell, *The Iron Lady, Margaret Thatcher- From Grocer's Daughter to Iron Lady* (London: Vintage, 2012).

¹⁷ Pdraig O' Malley, *Biting at the Grave* (Boston: Beacon Press, 1990).

¹⁸ Beresford, *Ten Men Dead*, 1994.

¹⁹ Thomas Hennessey, *Hunger strike- Margaret Thatcher's Battle with the IRA 1980-1981* (Sallins: Irish Academic Press, 2014).

²⁰ Richard O'Rawe, *Blanketmen- An untold story of the H-Block hunger strike* (Dublin: New Island, 2005).

førstehåndsberetninger av hendelsene, men har blitt sterkt kritisert for feil. I boken forteller han om kontroversielle hendelser, som andre vitner benekter for å ha skjedd²². Samtidig skriver O’Rawe i sin bok om forholdet mellom PIRA og fangene. Selv om O’Rawe trekker dette forholdet så langt som at fangene ble beordret om å sulte seg, vil denne avhandlingen støtte O’Rawe i at PIRA hadde en viktig rolle i konflikten. Den vil likevel avvise at PIRA beordret fangene, da kommunikasjonskanalen den britiske regjeringen hadde med PIRA viser at fangene opptrådte på selvstendig grunnlag. Boken er derfor et tydelig eksempel på hvordan oppfatningene av konflikten er ulike. David Beresfords *Ten Men Dead*, er også et eksempel på dette. Beresfords bok er nærmere skjønnlitterær, og baserer seg på beskjedene som ble smuglet ut av fengselet. Dette er derfor mer en beskrivelse av forholdene fangene var under, enn en analyse av konflikten.

Det er forskjeller mellom bøkene som omhandler de nord-irske problemene i sin helhet, biografier om Thatcher, og verkene som omhandler sultestreiken samlet, i spørsmålet om Thatchers syn og håndtering av sultestreiken. Dette vil være naturlig, da oppfatningene om hva som skjedde som nevnt ikke er entydig. Formålet med litteraturen som er skrevet, har vært førende for hvilket syn forskningen konkluderer med.

Det er en utfordring i forskningsfeltet at det, i følge mitt litteratursøk, kun finnes ett helhetlig vitenskapelig verk som tar for seg sultestreiken i 1981. Thomas Hennesseys bok fra 2013 er det eneste historiske verket som baserer seg på kildearbeid og forklarer situasjonen. Hennessey hevder at sultestreiken i stor grad handlet om en legitimering av IRAs kamp i Nord-Irland, og er klar i sin konklusjon på at han støtter essensen i den britiske regjeringens standpunkt. En konklusjon som dessuten er i overensstemmelse med mine funn. Et av problemene med hans bok, er likevel at han forsøker å vise synspunkter fra begge sider av konflikten, noe jeg mener han til dels mislykkes i. Boken tar langt på vei parti med Thatcher-regjeringen.

Det er i Charles Moores og Hennesseys verk jeg kan finne større uenigheter om håndteringen av konflikten. Disse to verkene er de eneste i følge mitt litteratursøk som behandler kildene etter frigivelsen av nye dokumenter i 2013. Hennessey og Moore er uenige om viktigheten av

²² Se for eksempel: Hennessey, *Hunger strike*, 2014.

Thatcher-regjeringens kontakt i Londonderry, og om denne kontakten ble brukt til forhandling, eller om den kun ble brukt til klargjøring av posisjoner.

Charles Moore hevder at Thatcher gikk imot sin offisielle holdning om forhandling da hun inngikk hemmelige samtaler med PIRA,²³ som dermed sammenfaller med Paul Dixons syn på konflikten. Dixon hevder at britene offentlig fordømte IRA som «kriminelle gudfedre» og terrorister, men at både den britiske regjeringen og opposisjonen innad behandlet aksjonistgruppen som politisk motivert. Normaliseringsprosessen av situasjonen var et ledd i å vinne propagandakrigen, mens de privat hadde kontakt med IRA. Dette vil jeg støtte i min avhandling.

Charles Moore argumenterer samtidig for at Thatcher etter streiken opprettholdt sitt rykte som modig og standhaftig, og at PIRA tok feil i sin antakelse om at hun ville inngå kompromiss. I dette fremhever Moore et interessant spørsmål, var det på grunn av at Thatcher var kvinne at de forventet at hun ville måtte inngå kompromiss? Dette er et poeng Moore unnlater å utdype, men som jeg vil drøfte i min oppgave. I min avhandling vil jeg argumentere for at Thatchers rolle som kvinne kunne være en grunn til at aksjonistene valgte nettopp sultestreik som virkemiddel. Kjønnforskning antyder at i styre av en stat vil feminine egenskaper som omsorg, pasifisme, og ikke- vold være fremtredende i løsning av konflikter.²⁴

Litteraturen som omhandler problemene i Nord-Irland i sin helhet, fokuserer mest på hvordan sultestreiken ga partiet Sinn Féin stor oppslutning. I disse verkene beskrives Margaret Thatcher som en kald, kompromissløs og hensynsløs person.²⁵ Flere av disse verkene forsøker å danne en helhetsoversikt over problemene i Nord-Irland, og historie om IRA. Thatchers opptreden bryter derfor med synet på denne kampen. Mest kritisk er Lee.²⁶ Han mener konflikten med sultestreiken truet den politiske stabiliteten til hele Irland. Dette synet skiller seg fra de andre verkene. Han er sterkt imot britenes håndtering av saken, og er ingen tilhenger av Thatchers politikk. McGarry og O' Leary sår også tvil om Thatchers politikk, men hevder hun brukte den eneste politikken hun kjente til, aldri gi etter annet enn om du absolutt må. Derfor mener de hun også feilbedømte konsekvensene av sin harde linje, og at sultestreiken kan bli sett på som en liten seier i et kamp de tilslutt tapte.

²³ Moore, *Margaret Thatcher*, 2013. s. 612.

²⁴ George Ritzer og Jeffrey Stepnisky, *Sociological Theory* (Singapore: McGraw Hill Education, 2014).

²⁵ Det er tydelig at for eksempel Lee ikke er tilhenger av Thatchers politikk, og at dette farger hans tolkninger.

²⁶ Lee, *Ireland 1912- 1985*, 1985.

Det er stor grad av enighet i litteraturen om at Thatcher møtte store utfordringer i sammenheng med sultestreiken i 1981. Som denne avhandlingen også vil vise, skapte den store oppmerksomheten begrensninger for hvordan Thatcher kunne håndtere konflikten som oppsto. I denne avhandlingen vil jeg vise at presset fra mediene og verdenssamfunnet gjorde at Thatcher-regjeringen måtte endre sin tilnærming til problemene. Dette er det likevel ikke enighet om i litteraturen. Blant den eldre litteraturen hevdes det at Thatcher egentlig ønsket å håndtere konflikten militært, og at oppmerksomheten satte stopper for dette.²⁷ Dette er en påstand jeg ikke finner grunnlag for i kildene, og den vil derfor bli avvist.

Oppfattelsen av Thatcher er forskjellig i litteraturen. Pdraig O' Malley er svært krass i sin beskrivelse av Thatcher. «Mrs. Thatcher, the cold, unyielding, unfeeling prime minister who deflected every question about the hunger strikers with one about their victims,[...]. To her the hunger strikers were no longer human beings, no longer, for that matter, British subjects for whom the British government was responsible.»²⁸ Beskrivelsen av Thatcher viser i sterk grad hvem O' Malley tar standpunkt med i sultestreiken. Jeg vil i min avhandling til dels være enig med O' Malley i at Thatcher tok et kynisk standpunkt med tanke på de sultestreikende, men jeg vil også vise at dette også gjaldt PIRA. Kynismen og det ensprede fokuset på saken var fremtredende hos begge parter av konflikten. Dette vises tydelig i sammenheng med Pater McCreesh samtaler med sin bror, som vil bli drøftet i kapittel 4.

Samtidig trekker O' Malley frem en viktig observasjon. På tross av at Thatcher ble offer for kritikk fra verdenssamfunnet, var det lite kritikk som stammet fra hennes egen regjering og det britiske parlamentet. O'Malley hevder dette viser situasjonen de var satt i, det var umulig for regjeringen å vise noe som helst støtte til PIRA. Om regjeringen skulle vise en slik støtte ville dette være til hjelp for PIRAs propaganda, og gjøre situasjonen enda verre.

Dette vil jeg også til dels støtte her. Av kildene fremgår det at regjeringen, og også opposisjonen var enig med Thatchers håndtering av saken. Jeg er enig i at dette skyldes lite valgfrihet for regjeringen, og er beskrivende for den vanskelige situasjonen. Likevel vil jeg også hevde at dette til stor grad skyldtes at regjeringen var enig i Thatchers tilnærming til

²⁷ Loughlin, *The Ulster Question since 1945*, 1998.

²⁸ O' Malley, *Biting at the Grave*, 1990. S. 146.

sultestreiken. Den politiske statusen fangene streiket for kunne vanskelig godtas av den britiske regjeringen.

Dette støtter at det var en propagandakrig som utspilte seg. Arthur Augheys viser dette i sin beskrivelse av PIRAs propaganda i sultestreiken:

The Hunger Strike was an example of propaganda of the deed, an ideologically erotic mix of self- sacrifice and self- righteousness that, in the death of Bobby Sands, permitted the cult of victimhood to achieve its highest expression.²⁹

Han hevder at sultestreiken var et klassisk revolusjonært trekk, og at dette ga stor sympati blant den irske befolkningen. Slik ble det mulig å snakke respektfullt om IRA. Dette førte også til at det i ettertiden ble respektabelt å stemme på Sinn Féin, og viser hvordan sultestreiken fikk konsekvenser i ettertiden. I denne avhandlingen vil ikke dette fokuset bli viet mye plass, men denne observasjonen viser også hvordan kampen til fangene i streik kunne være et propagandagrep fra PIRA sin side. For fangene selv var ikke dette tilfellet, da de kjempet en desperat kamp.

I denne undersøkelsen vil jeg ha fokus på britenes tilnærming til sultestreiken, og hvordan denne endrer seg med det massive presset den britiske regjeringen sto overfor. Dette er et tema som i liten grad har blitt behandlet i litteraturen, ifølge mitt litteratursøk. Blant de større verkene har fokuset vært på etterspillet av konflikten, og hvem av partene som har hatt rett eller galt. Dette gjenspeiles i sterk grad i verkene av Pdraig O'Malley, Richard O'Rawe og David Beresford.

Denne avhandlingen vil kunne bidra med nye funn til forskningsfeltet, og bekrefte deler av Hennesseys tolkning av kildene. I mine funn har jeg som Hennessey sett at det var kjernen i problemene Thatcher var nødt til å ta hensyn til, nemlig majoriteten av befolkning. På samme måte som Hennessey vil jeg også vise at Thatcher hadde kontakt med PIRA, til tross for at hun senere har avvist dette.

Jeg vil støtte både Dixon og Moore i at Thatcher gikk imot sin offisielle holdning da den britiske regjeringen hadde kontakt med PIRA. I mine funn er det tydelig at det foregikk en propagandakrig mellom Thatcher-regjeringen og PIRA. Det var for både PIRA og Thatcher-

²⁹ Arthur Aughey, *The politics of Northern Ireland- Beyond the Belfast Agreement* (London: Routledge, 2005) s.36.

regjeringen like viktig å vinne befolkningen på lang sikt i en propagandakrig, som å få en avslutning av sultestreiken. I mine funn har jeg sett at dette ble årsaken til at Thatcher måtte endre sin tilnærming til konflikten etter Sands død.

Jeg vil i denne avhandlingen hevde at regjeringens kontakt med PIRA viser en endring i Thatchers tilnærming til konflikten. Regjeringens endring i tilnærming innad viser til en endret holdning. I mine funn er det ikke viktig hvorvidt denne kontakten ble brukt til klargjøring eller forhandling, men i at den i det hele tatt fantes. Denne kontakten vil jeg hevde viser at regjeringen hadde én politikk offisielt, mens et annet syn hersket innad i regjeringen. Dette var et ledd i propagandakrigen som foregikk mellom PIRA og regjeringen. Denne gjorde at regjeringen utad måtte holde sin sterke linje, samtidig som de uoffisielt ønsket en løsning.

I Thatchers håndtering av konflikten som oppsto i 1981, er det tydelig at hun hadde en klar formening om at konflikten kunne få langvarige effekter. Det kan hevdes at hennes holdning til problemene kan ha sammenheng med at hun ønsket en snarlig løsning av konflikten. Denne avhandlingen vil derimot vise at Thatcher-regjeringen måtte være sterk i sin politikk for å kunne stå stødig i den langvarige konflikten. Den langvarige konflikten var altså av betydning for Thatcher-regjeringen. Denne avhandlingen vil også støtte den gjeldende litteraturen i at Thatchers ønske om å støtte flertallet av befolkningen var utgangspunktet for håndteringen av konflikten.

2. Historisk bakteppe

«But what British politician, will ever really understand Northern Ireland?»

- Margaret Thatcher.³⁰

Det å skulle skrive om de bakenforliggende årsakene til konflikten som utspant seg i Nord-Irland i 1981, er en svært kompleks og vanskelig oppgave. Det finnes ikke én entydig oppfatning av hvordan historien hadde utspilt seg, selv terminologien henviser til parter i konflikten. «The Irish Question» har vært et tilbakevendende tema i britisk politikk. I 1921 ble den irske øya delt i en sørlig del og en nordlig del, der den sørlige delen etter hvert fikk selvstendig styre. I den nordlige delen stemte derimot flertallet for å forbli i Storbritannia. Nord-Irland fikk en egen nasjonalforsamling ved Stormont, og en egen regjering, men ble i motsetning til Irland i militær og økonomisk sammenheng en del av Storbritannia.³¹ Størsteparten av innbyggerne i det som ble Nord-Irland var etterkommere etter britiske protestanter, mens mindretallet ønsket å være del av den irske staten. Flesteparten av disse var katolikker.

Dette kapittelet vil forsøke å forklare bakgrunnen for årsakene til situasjonen i 1981. Da en fullstendig redegjørelse for bakgrunnen til konflikten ville vært vanskelig å begrense i henhold til oppgavens omfang, vil dette kapittelet forsøke å forklare situasjonen i de nordirske fengslene fra 1970. Samtidig vil jeg her gjøre rede for Margaret Thatcher sin politikk med tanke på Nord-Irland, og gi en kort redegjørelse av sultestreiken i 1980.

2.1 Nord-Irland fra 1960

Det ble på slutten av 1960- tallet en ytterligere splittelse mellom katolikker og protestanter i Nord-Irland. I flere byer kom radikale protestanter i konflikt med ytterliggående katolikker, og gjennom sommeren 1969 fikk demonstrasjonene stadig voldsommere karakter. Provinser Nord-Irland var på randen av borgerkrig. Katolikkene søkte støtte hos Irland, mens protestantene appellerte til britene om politistyrker og militære vaktavdelinger.³² Resultatet av britenes inngripen ble imidlertid ytterligere splittelse som igjen ble starten på en stadig vedvarende konflikt mellom den protestantiske og katolske befolkningen i landet. Blant annet ble Irish Republican Army (IRA), som lenge hadde ført en anonym tilværelse, gjenopplivet

³⁰ Renwick, *A Journey With Margaret Thatcher*, 2013.

³¹ Dixon, *Northern Ireland*, 2001, s. 4.

³² Dixon, *Northern Ireland*, 2001, s. 5.

som en slagkraftig militær organisasjon, og drev i 1970- og 1980-årene regelmessig militær aktivitet mot de britiske styrkene, i tillegg til en rekke terroraksjoner i Storbritannia.³³

30. januar 1972 åpnet britiske soldater ild mot en borgerrettsmarsj i Londonderry.³⁴ 13 mennesker ble drept og 16 såret, og episoden ble en av de mest omtalte i konflikten.³⁵ Dette bidro mer enn noe annet til det forhatte forholdet mellom de britiske soldatene og den katolske befolkningen i Nord-Irland. Urolighetene³⁶ og det britiske militærets nærvær i provinsen sementerte splittelsen mellom folkegruppene. Dette førte til at det britiske parlamentet opphevet det nord-irske selvstyret i 1972. Parlamentet ved Stormont hadde frem til dette tidspunktet vært svært dominert av unionistpartiet Ulster Unionist Party.³⁷ Konsekvensen var at det katolske mindretallet hadde blitt forbigått i en rekke politiske anliggender, og ble en direkte årsak til urolighetene som nå oppsto.

Det katolske mindretallet utgjør cirka 40 prosent av befolkningen i Nord-Irland.³⁸ Skillet mellom katolikker og protestanter er ikke bare religiøst. De fleste protestantene er etterkommere av britiske innvandrere, og har vært en økonomisk overklasse helt siden de kom til Irland på 1600-tallet. Slik er konflikten også en sosial konflikt med sterke politiske undertoner. Mange av katolikkene vil at Nord-Irland skal slutte seg til republikken Irland, mens protestantene er uforsonlige i sin lojalitet til Storbritannia.³⁹

2.2 De nord-irske fengslene i 1972

Etter at det unionistdominerte parlamentet ved Stormont ble oppløst, ble William Whitelaw den første ministeren fra den britiske regjeringen til Nord-Irland. Det var han som i 1972 skulle innføre «spesialkategoristatus»⁴⁰ for fanger fengslet for terroristanklager, som skulle forme bakteppet til de påfølgende sultestreikene. Denne spesialkategoristatusen innebar ekstra privilegier for fanger fengslet for terroristanklager. Bakgrunnen for denne avgjørelsen var en økende spiral av vold, som hadde ført til at Nord-Irland var på randen til borgerkrig. Da fangene i nord-irske fengsler ble delt inn i ulike kategorier var dette på grunn av en lovendring i 1972.

³³ Dixon, *Northern Ireland*, 2001, s. 5.

³⁴ Denne episoden er ofte omtalt som «Bloody Sunday».

³⁵ Dixon, *Northern Ireland*, 2001, s. 5.

³⁶ På engelsk ofte omtalt som «the Troubles».

³⁷ Dixon, *Northern Ireland*, 2001, s. 22.

³⁸ Dixon, *Northern Ireland*, 2001, s. 5.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Hennessey, *Hunger strike*, 2014.

I de nord-irske fengslene var det to ulike kategorier fanger. Den ene kategorien var internerte fanger, personer som hadde blitt fengslet under «Loven om spesialkategori». ⁴¹ Disse fangene var ikke siktet eller fengslet for lovbrudd. De var lojalister og republikanere, og segregert med hensyn til paramilitær troskap. De holdt hus i egne skur i Long Kesh, en tidligere militærluftbase utenfor den lille landsbyen Maze. Fangene hadde mulighet til å oppføre seg i de fleste aspekt som fanger i krig. De styrte sine egne forretninger og organiserte seg i militære linjer. Hvert hus hadde en offiser i kommando som fungerte på vegne av fangene, organiserte klasser om tema fra historie til håndtering av eksplosiver, og som holdt kontakten med fengselsmyndighetene. Dette betydde at de republikanske og lojalistiske dømte fangene nå kunne nyte spesielle privilegier som ikke var tilgjengelig for ikke- paramilitære fanger. Spesialkategoristatusfanger var: ikke tvunget til å arbeide, fikk lov til å bære egne klær, fikk lov til å motta en pakke ukentlig, som kunne inkludere mat og tobakk, fikk lov til å sende ut et brev ukentlig på det offentliges regning, og fikk lov til å motta et besøk på 30 minutter ukentlig. ⁴²

Whitelaw adopterte i begynnelsen av sin periode den harde linjen til sin regjering. Under hans styre ville det ikke bli fraveket prinsipper. Innen få uker snudde han derimot. Det er trolig at denne vendingen var utløst av en frykt for opprør, ettersom en tidligere IRA-leder, Billy McKee, sammen med førti medfanger hadde startet en sultestreik i Crumlin Road Jail for politisk status. Whitelaw fryktet at McKee snart ville dø, og at dette kunne føre til voldelige opprør. Viktigste var det kanskje at det å gi spesialkategoristatus var del av en avtale mellom Whitelaw og IRA, og en forutsetning for en våpenhvile og samtaler mellom de to sidene. Da sultestreiken i 1972 ble avsluttet, ble fangene i Crumlin Road overført til separate celler i Long Kesh. Fangene fengslet for terrorismeanklager, fikk spesialkategoristatus, og ble flyttet til egne områder i Long Kesh, separert fra de andre fangene. Alle fangene fikk bruke sine egne klær, var frie til å sosialisere innenfor sine egne områder, og mottok spesielle besøksprivilegier. Kort sagt, innenfor de egne områdene hadde fangene kontroll over fengselssystemet. Dette var av enorm propagandaverdi for IRA. Det gjorde sitt til at de kunne beskrive konflikten i Nord-Irland på egne termer og til å hevde at den britiske regjeringen aksepterte IRAs legitimitet og derfor legitimeringen av saken.

⁴¹ O' Malley, *Biting at the Grave*, 1998, s.18.

⁴² Hennessey, *Hunger strike*, 2014, loc 361.

Den andre klassen av fanger, var dømt på vanlig måte for terroristrelaterte lovbrudd, og ble dermed behandlet som ordinære kriminelle. De måtte være i celler i Crumlin Road Jail, måtte bære en standard uniform, var ikke frie til å samhandle, og var ikke fraskilt ut i fra paramilitær tilhørighet. De lojalistiske og republikanske fangene sonete altså sammen.

2.3 Politisk status/ Spesialkategoristatus

Denne statusen for fangene, ble det raskt avslørt, var en stor feil av Whitelaw.⁴³ På midten av 1970- tallet ønsket den britiske regjeringen å endre konteksten til uroen i Nord-Irland. Regjeringen ønsket å endre definisjonen på aksjonistene, og merket militante republikanere som terrorister og kriminelle, uten å gi dem en politisk dimensjon til handlingene sine. De ønsket å fjerne seg fra alt som kunne tyde på at det var en krig som foregikk. Storbritannia ville ikke bli sett på som en okkuperende styrke i Nord-Irland. For å gjøre dette ble det gitt mer myndighet til politiet og rollen til hæren ble redusert. Det ble lagt vekt på en normaliseringsprosess, med «normalt politiarbeid» og «normale politiprosedyrer». Dette skulle føre til at IRA kunne bli slått ned på som et rent terroristelement.

Internering av fangene ble i 1976 gitt opp for en ny politikk. Mistenkte terrorister ville nå bli håndtert gjennom rettssystemet. Det ville ikke lenger bli gitt spesialstatus til personer av såkalt «politiske forseelser». Alle som ble siktet etter mars 1976 ville bli behandlet som en ordinær kriminell på grunn av den nye politikken om kriminalisering. Nye fengselsfasiliteter var bygget.⁴⁴ Disse ble bygget på samme område på som Long Kesh. De tidligere fasilitetene ble også beholdt for å kunne opprettholde soningen til de gjenværende fangene fengslet før 1. mars 1976, da disse beholdt sin spesialkategoristatus. Long Kesh ble med dette omdøpt til Maze Prison. Ifølge den britiske regjeringen var dette fengselet mer moderne, bedre utstyrt og mer humant enn noen andre fengsel i Storbritannia og Irland. Området for spesialkategoristatusfangene ble fortsatt hetende Long Kesh, og Long Kesh og Maze Prison ble i realiteten dermed to forskjellige fengsel.⁴⁵

IRA ville alltid motarbeide en kriminalisering av aksjonene.⁴⁶ Fra starten av hadde ikke fangene lenger noen medbestemmelsesrett rundt sin forvaring. Ciaran Nugent, den første fangen som ble dømt under det nye regimet, startet «the blanket- protest» eller teppeprotesten

⁴³ Thatcher, *The Downing Street Years*, 1995, s. 389 og Renwick, *A Journey With Margaret Thatcher*, 2013.

⁴⁴ Gitt kallenavnet H- Blocks på grunn av at de var bygget i formen av en H.

⁴⁵ O' Malley, *Biting at the Grave*, 1998, s. 20.

⁴⁶ Record of a conversation between the Prime Minister and mr. James Molyneux, PREM 19/504.

da han nektet å bruke fengselsuniformen og derfor måtte ikle seg sengeteppe. Denne protesten fortsatte med hundre fanger som til enhver tid fulgte Nugent. Dette var inspirert av en tradisjon som gikk mer enn 100 år tilbake, da republikanske fanger heller gikk nakne enn å bruke fengselsuniformer.⁴⁷

1. januar 1969 var den totale fengselsbefolkningen i Nord-Irland 712 fanger.⁴⁸ I september 1980 var dette tallet økt til rundt 1400 fanger bare ved Maze og Long Kesh. Av disse var rundt 370 der med spesialstatus og rundt 450 av de andre fangene var i teppeprotest. Myndighetene var fast bestemte på å få avsluttet denne protesten og fanger som ikke avsluttet ble offer for straff hver fjortende dag. Straffen for å ikke adlyde var at de måtte være i cellene sine 24 timer i døgnet, og fikk restriksjoner på sine privilegerte tre besøk per måned. Fengselsoppholdene deres ble fordoblet og de ble nektet tilgang til radio, fjernsyn, bøker og aviser, alt lesemateriell utenom bibelen. De ble i tillegg nektet skrivemateriell, og hvis de nektet å bruke fengselsuniform for det månedlige lovbestemte besøket, mistet de dette også. Enhver motstand til regimet førte til ytterligere straff. Da fangene ødela møblene sine, ble cellene strippet for alt utenom madrasser og tepper. Sto de imot vaktene, ble de banket opp. Dette førte til et skarpt skille mellom fengselsbetjentene og fangene, og betjentene ble satt på listen over de IRA ønsket å eliminere. Da IRA derfor skjøt mot fengselsbetjentene (18 ble drept i denne perioden), tok vaktene sin hevn ut på fangene.⁴⁹

Etter dette eskalerte teppeprotesten. Da fangene ikke fikk utdelt et ekstra håndkle, sluttet de å vaske seg i protest. Dette førte igjen til «the Dirty- protest» eller «skittenprotesten». Fangene ble nektet å bruke fengselstoalettene uten at de hadde fengselsuniformen på seg, og ble også nektet bøtter til å gjøre sitt fornødne i. De brøt derfor opp vinduene på cellene sine, og kastet ekskrementer ut av vinduene mot luftegården. Andre fanger kastet det da tilbake inn i cellene igjen. Da fengselsmyndighetene blokkerte vinduene, smurte fangene ekskrementene utover veggene og taket i cellene, eller de skjøv det under celledørene. Dette førte til svært ekle og nedverdiggende forhold for både fengselsbetjentene og fangene. Forholdet mellom dem sank deretter, og ble enda mer voldelig og ondsinnet. Fangene har i ettertid fortalt at kroppsvisiteringene ble stadig verre, det ble flere celleransaker, de måtte gjennomføre tvangsbading i skåldende vann, og avlusningen ble gjennomført med vold og brutalitet.

⁴⁷ O' Malley, *Biting at the Grave*, 1998, s. 20.

⁴⁸ Hennessey, *Hunger strike*. Sallins. 2014, loc 361.

⁴⁹ Ibid.

Betjentene ble også fanger av fangenes brutalitet, da de hver dag måtte arbeide under de nedverdige forholdene. Villigheten til fangene til å nedverdige seg selv, brøt ned systemets autoritet til å gjøre det.

Samtidig virket det som om kampen bygde oppunder kameraderiet. Uten mulighet til å forlate cellene, lagde de små hull i veggene for å kunne ha kontakt. Uten tilgang på bøker og læremateriell, fortalte de hverandre historier og lærte hverandre språk. Uten å kunne motta brev eller tobakk, begynte de å smugle det ut og inn med besøkende sine.⁵⁰

2.4 Sultestreiken i 1980

For fangene som aksjonerte i H- blokkene i Maze høsten 1980, ble valgmulighetene å bli færre. De kunne enten styrke sine protester eller gi opp. Det siste var utenkelig. Forholdene i fengselet hadde blitt uholdbare, og derfor gikk sju republikanske fanger ut i sultestreik 27. oktober 1980. Både valget av tidspunkt og detaljene rundt sultestreiken var nøye planlagt. Det var forventet at sultestreiken skulle nå sitt høydepunkt rundt jul, og valget av de syv sultestreikende var et symbol for de syv underskriftene på deklarasjonen av uavhengighet i 1916.⁵¹ Kravene fangene fremsatte var: retten til å bære egne klær, retten til å ikke gjøre straffarbeid, retten til å kunne organisere seg, retten til et besøk og brev per uke, og full straffeinntjening for fangene. I bunn var ikke dette et krav om å forbedre forholdene i fengselet, men heller om å minske autoriteten til fengselsregimet. Alle indisier pekte også på at disse kravene bunnet opp i et ønske om politisk status, lik spesialkategoristatusen fangene sonet under i Long Kesh. Margaret Thatcher uttalte raskt at det ikke ville bli gjort tillatelser til de sultestreikende, det var ingenting som het politisk mord.⁵² 18. desember 1980, stoppet sultestreiken. Det har vært uenigheter rundt hva som i siste instans stanset sultestreiken, men det som var sikkert var at fangene i sultestreik ikke fikk oppfylt sine krav. En teori om hvorfor sultestreiken ble avsluttet var at fangene ble bekymret da en av de streikende ble svært dårlig.. Det var vanskelig for fangene å måtte ta en beslutning om livet til en kamerat. Dette viste at strategien der alle fangene skulle ut i streik samtidig var en dårlig løsning. Det svakeste ledd ville da alltid påvirke de andre i streik.

2.5 IRA

IRAs strategi for å skille seg fra unionen, skulle involvere tre stadier. I den første perioden skulle en bred provokasjon kombineres med fase nummer to som var politisk overtalelse.

⁵⁰ Hennessey. *Hunger strike*, 2014, loc 361.

⁵¹ O' Malley, *Biting at the Grave*, 1998, s. 29.

⁵² O' Malley, *Biting at the Grave*, 1998, s. 30.

Dette skulle føre til den siste fasen der man gikk over til væpnet aksjon.⁵³ På slutten av 1969 ble det en splittelse innad i IRA mellom de som ville fortsette å kjempe på den politiske fronten alene, og de som trodde det var nødvendig å gå til væpnet konflikt for å beskytte det katolske mindretallet. De som var for væpnede aksjoner formet hva de kalte et «Provisional Council», en ny gruppering innad i IRA. Selv om de to gruppene hadde bestemt seg for å samarbeide, ble de uvenner ganske raskt, og dette uvennskapet fortsatte gjennom begynnelsen av 1970-tallet. Da hadde de blitt ytterligere fragmentert av den militante Irish Republican Socialist Party (IRSP) og den militære vingen the Irish National Liberation Army (INLA).⁵⁴

På tidlig 70-tall begynte den væpnede delen til PIRA å skaffe til veie våpen og trene frivillige. Den originale strukturen ble opprettholdt, bataljoner ble dannet av kompanier som igjen ble delt inn i Active Service Units. Denne klassiske militante hierarkiske strukturen overlevde frem til omtrent 1978, da en formell omorganisering av den provisjonelle kommandoen i autonome celler ble gjort. Gjennom 70-tallet fortsatte PIRA en kampanje med mål om å forsvare minoritetsbefolkningen og bygge opp våpenlagre og øke treningen. Britene baserte sin militærstrategi på ransaker etter våpen. Sent 70-tall begynte PIRA med en bombekampanje, som var designet for å få de militære ut av sine områder, og skape et økonomisk press på Storbritannia ved å ødelegge så mye kommersiell eiendom som mulig. Disse aksjonene gikk ofte galt. Advarsler var satt til feil tidspunkt, og mange uskyldige sivile ble drept som konsekvens. Bombingene fortsatte utover i 1973 og 1974. De begynte også å bombe andre deler av Storbritannia, for å tvinge dem ut av regionen med hjelp fra folkets oppfatning som skulle gå imot styresmaktene. Resultatet ble isteden at PIRA ble sett på som tankeløse terrorister.

2.6 Thatchers Nord-Irland politikk

Margaret Thatcher har blitt beskrevet som et politisk fenomen.⁵⁵ Hun ble valgt inn som statsminister i 1979, da Storbritannia var i store økonomiske problemer. I ettertiden har hun av sine beundrere blitt kalt «the greatest living Englishwoman». En ny Churchill som hadde reversert den økonomiske nedgangen, kjempet mot sosialisme og gjenopprettet Storbritannias posisjon i verden. For hennes kritikere var hun trangsynt, ødela Storbritannias industri, økte ulikhetene mellom folk og utløste en ny periode av grådighet og voldsom individualisme.⁵⁶

⁵³ Downing. *The Troubles*, 1980, s. 166.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Jackson og Saunders. *Making Thatcher's Britain*, 2012, s. 1.

⁵⁶ Ibid.

Thatcher hadde ingen problemer med å identifisere hva hun var imot, og denne sterke personligheten gjorde at få mennesker var likegyldige til henne og hennes politikk.⁵⁷

Margaret Thatcher hadde personlig erfaring med den republikanske volden,⁵⁸ selv om det ikke var utført av PIRA. INLA, Irish National Liberation Army hadde drept det konservative partiets talsmann i saker om Nord-Irland, Airey Neave, med en bilbombe utenfor House of Commons 30. mars 1979.⁵⁹ Neave var mannen som styrte Thatchers suksessfulle kampanje mot Edward Heath som Tory- leder i 1975. Han var en mentor for Thatcher og hun følte et dypt personlig tap da han ble drept.

I felt only stunned. The full grief would come later. With it came also anger that this man- my friend- who shrugged off so much danger in his life should be murdered by someone worse than a common criminal.⁶⁰

Etter at slektningen til den britiske kongefamilien, Lord Mountbatten også ble drept i et IRA- attentat 27. august 1979⁶¹, uttalte Thatcher at :«The people of the United Kingdom will wage the war against terrorism with relentless determination until it is won»⁶². Thatcher anså aksjonene som terrorisme, og var forberedt på å kjempe mot republikanske volden.

2.7 Status 1981

I starten av 1981, var situasjonen i Nord-Irland roligere enn den hadde vært på lenge. I januar beskrev Northern Ireland Office sikkerhetssituasjonen for å ha vært god i 1980,⁶³ på tross av sultestreiken. Det var en nedgang i voldelig aktivitet, som de antok hadde en sammenheng med PIRAs strategi om å støtte sultestreiken som hadde utspilt seg. Ved å senke antall andre aksjoner, ville den få større oppmerksomhet.⁶⁴ De så det derfor som trolig at de voldelige aksjonene i 1981 ville øke i antall, og gå tilbake til nivået de hadde vært på i starten av 1980. Samtidig fortsatte «the dirty protest» i de nord-irske fengslene. Flere av fangene hadde avsluttet sin protest etter at den første sultestreiken endte i desember, men det var fremdeles mange fanger som var med. De som avsluttet var likevel fremdeles «on the blanket», og nektet å iføre seg fengselsuniformen. Myndighetens holdning til disse protestantene var klare, privilegiene fangene ønsket, som å få være sosiale med andre fanger, få rett til å ikle seg private fritidsklær og en inntjening av straffereduksjon, var privilegier de ikke ville få oppnå

⁵⁷ Evans, *Thatcher and Thatcherism*, 2004, s. 11.

⁵⁸ Hennessey, *Hunger strike*, 2014, loc 932.

⁵⁹ Hennessey, *Hunger strike*, 2014.

⁶⁰ Thatcher, *The Path to Power*, 1995, s. 434.

⁶¹ Renwick, *A Journey With Margaret Thatcher*, 2013, s. 107.

⁶² Hennessey, *Hunger strike*, 2014, loc 1118.

⁶³ Møtoreferat fra Northern Ireland Office, 16. januar 1981. PREM 19/498.

⁶⁴ Ibid.

med disse protestene. De var forbeholdt fanger som brukte fengselsuniform under arbeidsdagen, og som jobbet når det ble krevet av dem.

3. «Let the facts and folly speak for themselves»

There is no such thing as political murder, political bombing or political violence. There is only criminal murder, criminal bombing and criminal violence. We will not compromise on this. There will be no political status.⁶⁵ - Margaret Thatcher.

Da fangen Bobby Sands startet den andre sultestreiken 1. mars 1981, var det nøyaktig etter den britiske regjeringens antakelser. Sultestreiken i 1980 hadde blitt avsluttet uten tap av liv, men etterlatt et misfornøyd Provisional Irish Republican Army.⁶⁶ Aksjonistene hadde ikke fått gjennomslag for det de ønsket, og var nå villige til å gå lenger i sine protestaksjoner. Målet var politisk status for fanger i nord-irske fengsler, fengslet for politisk motiverte aksjoner. Slik kunne de få anerkjennelse for sine aksjoner både i lokalmiljøet og verdenssamfunnet. Dette kunne ikke Margaret Thatcher og hennes regjering godta. Gjennom 1970- tallet hadde den britiske regjeringens kampanje for kriminalisering av aksjonistene vært vellykket, og denne linjen ønsket de ikke å gå vekk fra. Situasjonen Thatchers regjering sto overfor i starten av 1981 var et år fylt med uro, og regjeringens politikk ble satt på prøve. Regjeringens harde linje møtte motstand fra verdenssamfunnet, og etter hvert som konflikten eskalerte ble regjeringen nødt til å forsøke å finne andre løsninger. Regjeringens passive tilnærming til konflikten skulle vise seg være mislykket, og propagandakrigen med PIRA skulle få ny kraft.

I dette kapittelet vil regjeringens politiske utgangspunkt for konflikten bli behandlet, og hvilke reaksjoner regjeringsmedlemmene hadde på situasjonen. De forventet en ny sultestreik i 1981, og var derfor forberedt på situasjonen som oppsto i mars 1981. Av sine ministre ble Margaret Thatcher fortalt at PIRA mest sannsynlig ville forsøke å skape martyrer til konflikten, og at minst én av de sultestreikende ville miste livet. De ønsket derfor å stå hardt på sin linje, selv om dette kunne resultere i dødsfall. Thatcher-regjeringen ville si minst mulig offentlig om streiken for å dempe oppmerksomheten, og tok derfor en passiv tilnærming til problemene.

Da Bobby Sands ble valgt inn i parlamentet, fikk streiken et nytt aspekt. Med den sterke internasjonale oppmerksomhet, ble den britiske regjeringen presset til å vise fleksibilitet i saken. Etter Sands død i mai, ble dette presset stadig større, og regjeringen ble nødt til å endre sin tilnærming. Dette kapittelet vil derfor vise at den britiske regjeringens tilnærming til sultestreiken feilet, og dette resulterte i at PIRA styrket sin posisjon i pressen. Dette førte til at regjeringen måtte endre sin tilnærming til konflikten, og selv forsøke å påvirke befolkningen.

⁶⁵ Speech in Belfast, 5. mars 1981. Margaret Thatcher Foundation.
<http://www.margaretthatcher.org/document/104589>

⁶⁶ Heretter omtalt som PIRA.

3.1 Thatcher-regjeringens politiske utgangspunkt i Nord-Irland

Det britiske regjeringens politiske utgangspunkt før sultestreiken i 1981, var at den ikke ville endre politikken som var blitt ført overfor Nord-Irland.⁶⁷ «The Northern Ireland Constitution Act fra 1973» gjorde det klart at en endring av Nord-Irlands konstitusjonelle posisjon til Nord-Irland til Storbritannia, kun ville være mulig ved et samtykke fra regionens befolkning, noe Thatcher-regjeringen ville respektere. Som demokrati ville de ha majoriteten av befolkningen som basis for sine beslutninger, og dette var en bestemmelse som ikke ville bli endret.

De britiske styresmaktene ønsket å forbedre situasjonen de sto ovenfor i Nord-Irland, men ønsket samtidig ikke å trekke seg ut av regionen, slik de katolske aksjonistene ønsket. Regjeringen oppfattet at det var flertallets ønske at de skulle være der, og gjorde det klart at de ikke ville la seg true til handling. Regjeringens innstilling til regionen var tydelig, Nord-Irland var en like stor del av Storbritannia som andre regioner, og noe annet ville ikke bli diskutert så lenge flertallet ønsket at det fortsatte slik.

Dette viser at Thatcher-regjeringen avviste de katolske aksjonistenes ønsker. Aksjonistene kjempet for at Nord-Irland skulle være en del av Irland, men som en minoritet ville det ikke bli oppfylt. Thatcher-regjeringens uttalelser viste at kampen var uoppnåelig og unødvendig. Det aksjonistene bedrev var kun kriminell aktivitet, og ville aldri føre frem. Fra Thatcher-regjeringens perspektiv var befolkningens ønsker opprettholdt. Slik ble minoritetens kamp totalt underkastet flertallets ønske i regionen. Dersom regjeringen hadde veket fra dette prinsippet, fryktet den at dette i siste instans ville være et tegn på at Storbritannia var en okkuperende styrke i Nord-Irland. Dette var et signal den britiske regjeringen ikke ønsket å sende, da det ville bekrefte de katolske aksjonistenes anklager. Den britiske regjeringen fryktet at om de bidro til en slik oppfatning ville dette kunne føre til ytterligere splittelser, og mistillit fra majoriteten av befolkningen.

Det er flere tegn til at Thatcher-regjeringen samtidig ønsket å skape en fredeligere situasjon i Nord-Irland. «The Anglo- Irish Joint studies», som skulle fremme likheter mellom Storbritannia og Irland skulle bidra til dette.⁶⁸ Likevel er det i denne sammenhengen lite som tydet på at regjeringen ville gå vekk fra den daværende politikken. For å få en fredeligere

⁶⁷ Brev fra Roy Harrington til Michael Alexander, 12. Februar 1981. PREM 19/498.

⁶⁸ Anglo- Irish Joint Studies.

situasjon var det essensielt at Nord-Irland fortsatte å være en del av Storbritannia. Dette ville skape kontinuitet og ro.

En av disse mulighetene var å styrke den militære tilstedeværelsen i regionen. Det har blitt hevdet at dette var det opprinnelige ønsket til Thatcher, men at dette ble forhindret av presset hun ble utsatt for da sultestreiken startet senere i 1981.⁶⁹ En militær tilstedeværelse kunne øke sikkerheten til lokalbefolkningen, og dermed også skape mer ro. Samtidig ville et militært nærvær bygge oppunder synet på britene som okkupasjonsmakt. Dette var noe regjeringen ville forhindre.

For å skape ro i Nord-Irland valgte Thatcher-regjeringen å opprettholde kriminaliseringslinjen fra 1970-tallet. Regjeringen gjorde det klart at de ikke ville la seg true til endring i denne bestemmelsen ved hjelp av trusler eller lovbrudd.⁷⁰ Slik avviste regjeringen de voldelige aksjonene i Nord-Irland. Ulovlig virkemidler ville bli slått hardt ned på, og bli behandlet nøytralt, uansett hvem lovbrysterne var. Slike forbrytelser ble ansett for å være terrorisme, ifølge Thatcher. Innstillingen viser en tydelig avvisning av aksjonene i Nord-Irland. Det er plausibelt å tolke dette som et ledd i kriminaliseringen av aksjonene, og var tydelig i ordlyden til regjeringens uttalelser. De valgte å kalle de som protesterer «terrorister» og protestene for «terrorhandlinger». Dette viser at den britiske regjeringen ønsket å vise at aksjonene i Nord-Irland var og ble lovbrudd, og skulle behandles deretter. Regjeringen gjorde det klart at de ikke ville være ofre for hva de anså som terrorisme. Fangene i fengslene som hadde vært i streik i 1980, var svært motvillige til denne kriminaliseringslinjen. Da denne gjorde aksjoner ulovlige og underminerte deres politiske kamp. Den politisk motiverte terrorisme blir dermed kriminalisert på linje med andre forbrytelser, og mister sin legitimering i de politiske motivene. Dette vises godt i Thatchers uttalelse ved Airey Neaves død: “[...]who shrugged off so much danger in his life should be murdered by someone **worse than a common criminal.**”⁷¹ I dette sitatet ligger det et paradoks i at de politisk motiverte aksjonene dermed blir ansett for å være *verre* enn kriminalitet gjort for vinningens skyld. Slik skapes en avstand mellom folket og aksjonistene. Dette kan hevdes å være et forsøk på å endre oppfatningen om at aksjonene var politisk motivert, til å hevde at det kun var snakk om å skape frykt. Dette er også nærmere hvordan vi anser terrorisme i dagens samfunn. Handlingene kan dermed ikke rettfærdiggjøres.

⁶⁹ Loughlin, *The Ulster Question since 1945*, 1998.

⁷⁰ Brev fra Roy Harrington til Michael Alexander, 12. Februar 1981. PREM 19/498.

⁷¹ Thatcher, *The Path to Power*, 1995, s. 434., Egen utheving.

3.2 Statusen i de nord-irske fengslene

Utgangspunktet for den britiske politikken i fengslene i 1981, var basert på en rapport utarbeidet av Northern Ireland Office⁷² etter sultestreiken i 1980. Denne handlet om hva de oppfattet som hovedproblemene i de nord-irske fengslene. NIO hevdet i denne rapporten at på tross av at myndighetene de siste fem årene hadde insistert på at de protesterende fangene hadde blitt dømt for kriminell aktivitet velkjent for allmenn lov, «they have shown remarkable unanimity in refusing to recognise themselves as common criminals or to be reconciled to their treatment as common criminals.»⁷³ Dette viser en uenighet mellom myndighetene og fangene. Fangene nektet å bli behandlet som kriminelle selv om myndighetene mente de var det. Fangene mente selv de var fanger i krig, og ville bli behandlet som det.

Rapporten viser at det for regjeringen var nødvendig å beholde sin politikk i møte med eventuelle nye konflikter. I rapporten ble det konkludert med at dersom regjeringen var villig til å gi statusen fangene i 1980 hadde vært i streik for, ville det være det samme som å si at det foregikk en krig mellom Irland og en okkuperende britisk styrke.⁷⁴ Spesialkategoristatusen ville bety det samme som at fangene var fengslet for krigsforbrytelser. Dette ville si at dersom den britiske regjeringen godkjente statusen ville de legitimere de republikanske aksjonene, og kampen for selvstendighet i Nord-Irland.

Den politiske retningen de britiske styresmaktene hadde tatt etter 1976 med en kriminalisering av aksjonene hadde vært svært fordelaktig for konflikten, hevdet rapporten.⁷⁵ De britiske myndighetene hevdet denne linjen bidro til å bremse rekrutteringen til PIRA. Det var derfor ingenting som tydet på at Thatchers regjering ville gå vekk fra sin politikk i starten av 1981. Kriminaliseringen av de katolske aksjonistene kunne være en effektiv løsning på konflikten, håpet Thatcher-regjeringen. For unge rekrutter til de republikanske organisasjonene var det betraktelig annerledes å bli dømt kriminell, enn å bli dømt som en politisk fange. Det var i lokalmiljøet en helt annen status forbundet med å bli dømt som politisk fange. Som kriminell var du kriminell. Samtidig mente regjeringen at Long Kesh området hadde fungert som en rekruttskole for PIRA. Fangene som sonet der, fikk opplæring i virksomheten, og det var derfor svært sannsynlig at de ville fortsette å delta i aksjonene etter at de kom ut fra fengselet.

⁷² Heretter omtalt som NIO.

⁷³ Rapport: «NORTHERN IRELAND: PRISONS, TERRORISM AND THE COMMUNITY», 24. mars 1981. FCO 87/1168.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid.

Det er mulig å hevde at kriminaliseringslinjen var et forsøk på å skjule kampen for selvstendighet på for den britiske befolkningen. Ved å dekke over aksjonene som kriminelle handlinger, ville det bli motstand til disse aksjonene blant folket. Dette ville avvise de katolske aksjonistenes krav om selvstendighet, da det ikke ville være støtte for det i folket. Likevel er det ingenting som tyder på at den britiske regjeringen anså seg selv som okkuperende styrke i Nord-Irland. Thatcher mente regjeringen var der i folkets tjeneste.

3.3 Sultestreiken starter

Da Robert (Bobby) Sands 1. mars nektet å ta til seg mat og erklærte at han var i sultestreik⁷⁶, var aksjonen allerede forventet av den britiske regjeringen. Bobby Sands krevde gjennom fem krav politisk status for fangene, den samme spesialkategoristatusen som fangene hadde streiket for før jul. Med dette ville han etablere en status som politiske fanger og fanger i krig. Kravene fangene i mars fremsatte var de samme som sultestreiken i 1980: retten til å bære egne klær, retten til ikke å gjøre straffarbeid, retten til å kunne organisere seg, retten til et besøk og brev per uke, og mulighet for full gjenopprettelse av straffeinntjeningen som var tapt under protesten.⁷⁷ I realiteten var disse de samme kravene som politisk status. For fangene som fremdeles sonet i Long Kesh, var disse rettighetene som skilte dem fra vanlig straffedømte i de nord-irske fengslene.

Dette var likevel en tolkning av de eksplisitte kravene fangene legger frem. Det var den britiske regjeringen som tolket kravene på denne måten. I et intervju i 21. april 1981, sa dr. John O'Connell, en omstridt irsk politiker, at ønsket om politisk status aldri ble uttalt,⁷⁸ men var en feiltolkning av kravene som var fremstilt. Det var derfor forvirring blant folket om hva disse kravene bunnet i. Spørsmålet om fangene krevde bedre forhold i fengselet, eller en anerkjennelse av britene som okkupasjonsmakt i Nord-Irland ble viktig. En slik status ville være en anerkjennelse av de politiske motivene for lovbruddene de hadde utført. Likevel var tolkningen til de britiske myndighetene rett, og ble senere bekreftet av fangenes representanter. Kravene bunnet i et ønske om at dette ville være en politisk status. Fangens eksplisitte krav var derfor ikke politisk status, men å bedre forholdene i fengselet, som de mente var nedverdiggende.

⁷⁶ Statement- Northern Ireland Prison Protests, 3. mars 1981. PREM 19/503.

⁷⁷ Telegram fra Sanders til Michael Alexander, 21. April 1981. PREM 19/503.

⁷⁸ "Riyadh Press Conference, interview with BBC", 21. April 1981. PREM 19/503.

Humphrey Atkins,⁷⁹ ministeren for Nord-Irland, fryktet at denne sultestreiken ville overgå sultestreiken i 1980, og bli enda større. En kilde fra Maze hadde fortalt at fangene var skuffet over at den foregående sultestreiken og skittenprotesten hadde fått så lite påvirkningskraft. Fangene var derfor svært misfornøyd. Dette betydde at PIRA ville gå enda hardere ut, og at regjeringen kunne forvente minst et dødsfall. NIO forventet at med en sultestreik med oppstart 1. mars ville et dødsfall være forventet rundt påskehøytiden, som var viktig for den katolske delen av befolkningen. Humphrey Atkins og NIO fryktet at dette ville være et virkemiddel for å engasjere en større del av befolkningen.⁸⁰

Margaret Thatcher delte denne oppfatningen, og skrev i sine memoarer at sultestreiken hadde som formål å skape martyrer for å kunne gi støtte til PIRAs propagandakampanje.⁸¹ Engasjementet og oppslutningen rundt de nasjonalistiske aksjonene var på denne tiden laber, og det kan hevdes at PIRA ønsket nye måter å øke oppmerksomheten rundt sin sak. Thatcher og Atkins trodde PIRA var klar over at regjeringen ikke ville gå med på kravene de fremstilte. Martyrene de ønsket var derfor kun offer for saken, med intensjon om økt oppmerksomhet rundt konflikten i sin helhet.

3.4 Propagandakrig?

Thatcher-regjeringens strategi for sin pressekampanje var å være så passive som mulig. Humphrey Atkins uttalte at: «Our approach therefore is essentially «quietist»- let the facts and the folly speak for themselves but be ready to respond publicly as and when necessary». ⁸²Denne «stille» tilnærmingen skulle vise til at aksjonene var idiotiske. Uttalelser fra regjeringen ville bare kunne føre til misforståelser, og det sikreste var å gi dem så lite oppmerksomhet som mulig. Regjeringen ville derfor kun svare på direkte spørsmål omkring konflikten, og ikke bidra selv til å skape oppmerksomhet. Grunnen til dette var også at oppslutningen rundt aksjonene ikke var stor, de måtte derfor stå stødig på sitt. Dette ville gi PIRA mindre påvirkningskraft, og føre til at aksjonistene ikke klarte å oppnå det de ønsket.

På bakgrunn av den britiske regjeringens forventinger var Thatcher-regjeringens holdning til en sultestreik klar allerede før streiken startet. De kom ikke til å la seg overtale ved trusler og

⁷⁹ Humphrey Atkins (1922-96). Konservativt parlamentsmedlem fra 1955- 87. Minister for Nord- Irland 1979-81.

⁸⁰ Fra Humphrey Atkins til Margaret Thatcher. 23. februar 1981. PREM 19/503.

⁸¹ Thatcher, *The Downing Street Years*, 1993, s. 391.

⁸² Brev fra Humphrey Atkins til Margaret Thatcher, 3. April 1981. PREM 19/ 503.

terrorisme. Det ville heller ikke bli gitt etter for kravene fangene ville fremstille. Denne politikken var et ledd i regjeringens kriminalisering av aksjonene i Nord-Irland, og derfor en del av regjeringens pressestrategi. Dette vitner om at begge sider av konflikten var svært opptatt av hvordan pressen behandlet konflikten. En slik kamp om pressens omtaler var tegn på en propagandakrig mellom de to partene.

Regjeringens offisielle uttalelser viser også til at en slik propagandakrig ikke foregikk. Deres stille tilnærming offentlig omkring spørsmål om konflikten var et tegn på at regjeringen ikke ønsket oppmerksomhet om saken. Det stemmer dårlig med en propagandakrig. Den britiske regjeringens avstand til problemene tyder mer på at problemene ikke var så store som pressen og PIRA skulle ha det til, og at det ikke var noe å lage oppstuss over. Dette tyder mer på et ønske om å avslutte propagandaen, enn en propagandakrig. Samtidig kan det også være et tegn på at regjeringen ikke var like opptatt av problemene i Nord-Irland. Den tilbakelente holdningen kunne bunne i at regjeringen mente problemene i Nord-Irland ikke burde få oppmerksomhet, og kan vise til Thatchers holdning om at problemene der kun skulle «gå vekk av seg selv».

Det er i regjeringens forsøk på avstand til konflikten propagandakrigen oppstår. Thatcher-regjeringens tilnærming til problemene som uviktige, var som nevnt del av en pressestrategi. De få offentlige uttalelsene, var et ledd i å skape distanse til konflikten, og ble brukt for å få den offentlige opinionen til å vri fokuset vekk fra fangene i sultestreik, og viser dermed at de ikke er viktige. Selv om det med enkelhet kan hevdes at Thatcher-regjeringen ønsket at problemene skulle gå vekk av seg selv, var regjeringen klar over PIRAs ønske om oppmerksomhet rundt konflikten. Da Thatcher-regjeringen forsøkte å stemple aksjonistene som terrorister og kriminelle, skapte de avstand mellom konflikten og det britiske folket, dermed avviste de også aksjonene.

Atkins og det nord-irske kontoret anså Sands for å være lederen av fangene fra PIRA i Maze. Sands hadde også deltatt i sultestreiken i desember 1980, og hadde i 1977 blitt dømt til 14 års fengsel for besittelse av skytevåpen og ammunisjon under mistenkelige omstendigheter.⁸³ En beskrivelse av Sands har vært at han var en romantisk, voldelig og lyrikk-elskende ung mann, som hadde blitt forlatt av kona fordi han banket henne opp.⁸⁴ I fengselet blomstret han opp,

⁸³ “Robert Sands and the Fermanagh, South Tyrone Bye- Election- Background Notes”. PREM 19/503.

⁸⁴ Moore, *Margaret Thatcher*, 2013, s. 607.

det var der han følte han kunne utgjøre en forskjell. Han var lidenskapelig opptatt av saken, og det har blitt hevdet at i Bobby Sands møtte Thatcher sin likemann «a person of limited ideas stubbornly held»⁸⁵. Sands hadde også tidligere sittet i fengsel, da med spesialkategoristatusen han nå kjempet for å få tilbake.⁸⁶ I Sands fikk PIRA martyren de ønsket, en engasjert mann med vilje til å risikere livet.

Margaret Thatcher så derimot på Nord-Irland som en naturlig del av Storbritannia. Konstitusjonen av 1973 var viktig for Thatcher, og hun mente den var avgjørende for hvordan regjeringen skulle håndtere situasjonene som oppsto.⁸⁷ Det var ingen mulighet for Thatcher til å vike på prinsippene som ble nedfelt, drap var drap uansett hva motivet kunne være. De motstridende synspunktene til Thatcher og Sands skulle få sterk betydning for propagandaen i krisen. På den ene siden hadde PIRA den oppofrende, romantiserte unge mannen, mens Thatcher på den andre siden var streng, følelsesløs og en regelrytter. Bildet av de to sterke personlighetene var gode virkemidler for PIRAs kampanje. Spørsmålet ble hvem man ønsket å støtte, Thatchers kalde, kompromissløse politikk, eller Sands romantiserte kamp for livet.

Thatcher og hennes regjering var klar over at en ny sultestreik ville vare lenger enn den forrige, og kunne få større konsekvenser for dem. For det første ville et dødsfall under en sultestreik påvirke befolkning og presse i større grad enn den første sultestreiken hadde gjort, spesielt om dette dødsfallet sammenfalt med påskehøytiden. Det var derfor viktig å ikke vike unna sine prinsipper. PIRA var på den andre siden også klar over hvilke problemer en kriminalisering ville føre til for dem. Det ville være svært vanskelig å finne støtte til terroristaksjoner, i forhold til politiske aksjoner. Det var derfor nødvendig for PIRA å spille offerrollen, der fienden var de britiske myndighetene. En sultestreik med lidende bilder av sultne fanger i et vest- europeisk land ville være et mektig virkemiddel for støtteerklæringer fra hele verden. Da regjeringen var forberedt på sultestreiken, kan det argumenteres for at den også var klar for å stå hardt imot propagandaen fra de protesterende katolikkene, og forventet at konflikten ville vedvare. For å møte propagandaen fra de protesterende, fortsatte den britiske regjeringen sin erklæring om de sultestreikende sin status. Fangene var og ble lovbrytere, fengslet på samme måte som andre kriminelle i regionen.

⁸⁵ Loughlin, *The Ulster Question since 1945*, 1998, s. 85.

⁸⁶ Møtereferat, møte mellom dr. Kennedy og Margaret Thatcher, 13. mai 1981. PREM 19/504.

⁸⁷ Speech in Belfast, 5. mars 1981. Margaret Thatcher Foundation.
<http://www.margaretthatcher.org/document/104589>

Der aksjonistenes kampanjestrategi ble å spille på følelser og det fortvilte, forsøkte den britiske regjeringen derfor å spille på det fornuftige og rasjonelle.

Margaret Thatcher uttalte at å gi fangene en politisk status ville være det samme som å gi dem klarsignal til å drepe.⁸⁸ En politisk status for fangene ville derfor være en fare for alle, da den ville gjøre aksjonene og det Thatcher kalte terrorisme stuerent. Dette forklarte hun tydelig på en pressekonferanse i Saudi- Arabia.

There is no question of political status for someone serving a sentence for crime. Crime is crime is crime. There is no possible concession of political status. To do that, in fact, would put many people in jeopardy.

What they are trying in fact to achieve is the trappings of political status without calling it political status. The prison regime in Northern Ireland for those who abide by the rules is amongst the most liberal in the UK.⁸⁹

Med belegg i en rapport utført av FNs menneskerettighetskommisjon gjort i 1979⁹⁰, påsto regjeringen at forholdene i fengslene var noen av de beste i Storbritannia. Fangene som protesterte, var innlosjert i de nye fengselsfasilitetene ved Maze, og hadde derfor også noen av de nyeste fasilitetene i Storbritannia. Samtidig med Thatchers uttalelser, besluttet de resterende fangene som var på «skittenprotest» i fengselet at de vil vie all oppmerksomhet til Sands protest. Allerede dagen etter Sands start i sultestreik, avsluttet de derfor sin protest. Aksjonene som foregikk i fengselet var derfor «teppe-protesten» og Sands aksjon. Thatcher noterte at hun mener dette skyldes at fangene så at denne protesten ikke førte noe sted.⁹¹

3.5 Regjeringens passivitet blir utfordret

Regjeringens passive holdning til konflikten ble en mislykket posisjon. Dette viste seg da Bobby Sands ble valgt inn som nytt parlamentsmedlem til det britiske parlamentet, og konflikten fikk en ny dimensjon. Den ledige plassen åpnet seg da den nasjonalistiske parlamentsrepresentanten, Frank Maguire døde 5. mars. Maguire var representant for distriktet Fermanagh og South Tyrone, og fra sin fengselsseng besluttet Sands å stille som kandidat til plassen.⁹²Sands ble den eneste nasjonalistiske kandidaten til stillingen da SDLP⁹³ besluttet og ikke stille en motkandidat til plassen, for å gi Sands den fulle støtte. Dette ville gi større sannsynlighet for en nasjonalistisk vinner. Harry West, offisiell unionist, var den eneste

⁸⁸ “Riyadh Press Conference, interview with BBC”. 21. april 1981. PREM 19/503.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Etter klager fra fangene på forholdene i de nord-irske fengslene,

⁹¹ Brev fra Humphrey Atkins til Margaret Thatcher, 3. april 1981. PREM 19/ 503.

⁹² Ibid.

⁹³ Social Democratic and Labour Party.

andre kandidaten til valget.⁹⁴ I valgdistriktet var det en liten majoritet av katolske, nasjonalistiske velgere, og valget ville i realiteten derfor bero på om noen av disse ville avstå fra å stemme for slik å la Harry West vinne.

Sands var en gyldig kandidat til det britiske parlamentet, selv om kandidaturet skapte stor oppstandelse. «The Forfeiture Act 1870» hadde diskvalifisert enhver straffedømt til fengsel i over 12 måneder fra å stille til parlamentsvalg, men «The Criminal Law Act» fra 1967 hadde besluttet at det nå kun var forræderi som diskvalifiserte noen fra å stille til parlamentsvalg. Dette på tross av at fangene ikke kunne stemme i parlamentsvalg. Det var derfor mulig at Sands som dømt kriminell kunne opptre som parlamentsmedlem og få lønn for det, samtidig som han satt i fengsel for aksjoner mot staten. Overformynderiet han var under som fange ville likevel forhindre at han fysisk tok sete i Westminster. Uten å gjøre dette ville han heller ikke være et fullverdig medlem med lønn.⁹⁵

PIRA ville om Bobby Sands vant valget få enorm oppmerksomhet til sin propagandakampanje, dette ville være ufordelaktig for den britiske regjeringens kriminaliseringslinje. På den ene siden kunne en situasjon der et medlem av PIRA lovlig ble valgt inn som medlem av parlamentet endre hvordan befolkningen så på organisasjonen. En representant i parlamentet kunne føre til at folk fikk et mer seriøst syn på PIRA, og i sterkere grad se på organisasjonen som seriøs. PIRA ville få et sterkere politisk aspekt. Om dette på den andre siden var et oppriktig forsøk fra PIRA på å gå inn i den demokratiske politikken, kunne det bety at volden ville avta, og man isteden ville bruke demokratiske virkemidler.⁹⁶ Det var derfor flere irske støttespillere som ga penger til Sands kampanje. De hadde et sterkt ønske om styre å PIRA vekk fra de voldelige aksjonene, da de mente det ville være positivt for Nord-Irland. Valget tilbakeviste regjeringens påstand til det britiske folket om at majoriteten av befolkningen i Nord-Irland avskydde terrorisme og at PIRA ikke fikk signifikant støtte blant befolkningen.⁹⁷ Slik sett var regjeringens forsøk på kriminalisering av aksjonistene også svekket. Kandidaturet og valget av Bobby Sands som parlamentsmedlem viste istedenfor at de var villige til å gjennomføre lovlige aksjoner, og at PIRA faktisk valgte demokratiske prosesser istedenfor vold. Dette ble av myndighetene derfor sett på som svært ødeleggende for regjeringens fundamentale utgangspunkt til konflikten.

⁹⁴ Brev fra Roy Harrington til Margaret Thatcher, 3. april 1981. PREM 19/503.

⁹⁵ "Robert Sands and the Fermanagh, South Tyrone Bye- Election- Background Notes". PREM 19/503.

⁹⁶ Brev fra Robert Armstrong til Michael Alexander, 13. april 1981. PREM 19/503.

⁹⁷ Telegram fra Henderson til FCO og NIO, 10. april 1981. PREM 19/503.

Thatcher-regjeringen valgte likevel å fortsette sin harde linje som politikk. For Margaret Thatcher og hennes regjering var dette en svært vanskelig situasjon. Thatchers rådgivere mente hun burde være varsom i sine reaksjoner, for ikke å opprøre den protestantiske delen av den nord-irske befolkningen. Dersom de katolske aksjonistene tolket regjeringens uttalelser som en tilnærming til de sultestreikende, ville dette spre frykt, og skape ytterligere opptøyer i Nord-Irland. Regjeringen hadde derfor et begrenset handlingsrom, der ethvert valg kunne føre til misnøye. Likevel valgte Thatcher å fortsette sin harde linje, ved å offentlig uttale at Sands var et demokratisk valgt medlem av parlamentet, men fremhevet igjen at hun fordømte handlingene han var dømt og fengslet for.⁹⁸

Den britiske regjeringens strategi var at de ville rette seg etter demokratiet, slik de også ville rette seg etter demokratiet om majoriteten av befolkningen ønsket å løsrive seg fra Storbritannia. På den ene siden viste Thatcher med fordømmelsen av handlingene til at fangene fengslet for terroristanklager fremdeles ble behandlet på lik linje med annen kriminalitet. Slik sørget Thatcher for å berolige den protestantiske delen av befolkningen med at regjeringen tok volden på ytterste alvor. På den andre siden redegjorde Thatcher for både de katolske aksjonistene og verdenssamfunnet for øvrig at regjeringen var forkjempere av demokratiet, og var villige til å følge majoriteten av befolkningen. Poenget var at aksjonistenes ønsker ikke var det samme som flertallets syn i Nord-Irland. Dette betydde derfor at Thatcher-regjeringen som forkjempere for demokratiet var på kollisjonskurs med aksjonistene.

Parlamentsvalget viste at regjeringens utgangspunkt feilet. Den passive tilnærmingen til konflikten hadde gitt PIRA påvirkningskraft i verdenssamfunnet. Det kan hevdes at dersom regjeringen fra begynnelsen hadde tatt et sterkere og tydeligere standpunkt utad, ville det vært umulig for PIRA å begynne sin propagandakampanje. Regjeringens passive holdning til problemene, og sjeldne uttalelser gjorde at folket fikk mer informasjon fra PIRA enn fra regjeringen. Dette kan ha vært en medvirkende årsak til at Sands fikk mulighet til å vinne valget. Regjeringens politikk om en passiv tilnærming bunnnet som nevnt i et ønske om å ikke opprøre den protestantiske delen av befolkningen. I stedet kan den ha ført til en frastøting av den katolske. Fraværet av uttalelser, annet enn strengt nødvendig, kan ha provosert både aksjonistene og lokalbefolkningen ytterligere, på tross av regjeringens ønske om å roe

⁹⁸ Brev fra Robert Armstrong til Michael Alexander, 13. april 1981. PREM 19/503.

situasjonen. Samtidig var parlamentsvalget uforutsett. Om sultestreiken hadde fortsatt etter regjeringens forventninger, kunne situasjonen vært annerledes.

3.6 utfordringer for den passive tilnærmingen

Situasjonen i april ble presset for den britiske regjeringen. I slutten av april 1981 ble Bobby Sands dårligere.⁹⁹ Situasjonen for ham var på dette tidspunktet prekær, han måtte enten gi opp sin streik, eller stå i fare for å miste livet rundt påskehøytiden. Dette var i samsvar med både den britiske regjeringens forventninger om konflikten og for PIRAs. For verdenssamfunnet var situasjonen uforventet. Saken fikk stor oppmerksomhet fra pressen. Dette gjorde at Sands død kunne føre til sterke reaksjoner, ikke bare fra befolkningen i Nord-Irland, men også fra irsk og amerikansk presse. I regjeringen var man opptatt av at pressen hadde et lite nyansert bilde av konflikten. Der de mente den britiske pressen holdt seg til fakta fra regjeringens uttalelser, vinklet den amerikanske og irske pressen konflikten fra aksjonistenes synspunkter. Dette mente regjeringen var en feilaktig vinkling av konflikten, og ble negativt for regjeringens håndtering.

Den britiske regjeringen reagerte på oppmerksomheten, da Bobby Sands 5. mai 1981 døde som den første i den nord-irske sultestreiken i 1981¹⁰⁰. Det førte til en enorm oppmerksomhet. Folket hadde forventet at den britiske regjeringen ville stoppe streiken før liv gikk tapt. Politiet antok at over 30.000 mennesker fulgte Sands til graven, og presseoppbudet var stort. I denne situasjonen skrev Atkins til Thatcher at pressedekningen etter hans mening var mer balansert, og derfor bedre for deres sak.¹⁰¹ Etter Sands død var Belfast preget av uro. Uroen var ikke knyttet til organiserte aksjoner, men førte til et sikkerhetsproblem da ungdommer angrep sikkerhetsstyrkene.¹⁰² Etter Sands død reagerte regjeringen også på at verdenssamfunnet etter deres mening ignorerte hvor bra standard det faktisk var i de nord-irske fengslene. Samtidig mente de verdenspressen valgte å se bort i fra fleksibiliteten den britiske regjeringen hadde vist når det gjaldt fengselsadministrasjon. Dette kan også tilbakeføres til regjeringens tilnærming til konflikten. Det ble tydelig at deres syn på krisen ikke kom frem i pressen. Dette viser hvordan det humanitære aspektet fikk plass hos folket og hos pressen, men ble ignorert av den britiske regjeringen.

⁹⁹ Brev fra MW Hopkins til Nick Sanders, 21. april 1981. PREM 19/503.

¹⁰⁰ Brev fra Humphrey Atkins til Margaret Thatcher, 12. mai 1981. PREM 19/504.

¹⁰¹ Kabinettmøte, torsdag 7. mai. 1981. CAB 128/70/18.

¹⁰² Ibid.

Det ble antydnet av pressen at den britiske regjeringen var i ferd med å tape propagandakrigen da Francis Hughes døde som den andre fangen i sultestreik 12. mai. Regjeringens holdning var fremdeles den samme, de ville ikke gå med på fangenes krav. Fangene uttaler både ved starten på og slutten av sultestreiken at det eneste de ville godta var oppfyllelse av alle de fem kravene. Regjeringen mente derfor at det var fangene som var lite fleksible og ikke regjeringen.¹⁰³ Den britiske regjeringen mener kritikken mot dem er ubegrunnet, og ikke basert på korrekte opplysninger. Pressedekningen av konflikten hadde økt i styrke etter Bobby Sands død, og det ble antydnet fra aviser at regjeringen ville tape propagandakrigen. PIRA arbeidet hardt for å få sympati i verdenssamfunnet, men faktum var at ingen regjeringer i den frie verden i mai hadde sendt hverken uformelle eller formelle protester på regjeringens politikk. Dette kan vitne om at regjeringens politikk ikke var motstridende med hvordan andre regjeringer ville handlet. Likevel var den britiske regjeringens kynisme som fikk plass i mediene.

Selv om regjeringen opplevde kritikk fra spaltister med krav om fleksibilitet, ble dette ofte balansert i avisenes ledere, der en full ettergivelse for kravene aldri ble nevnt som alternativ.¹⁰⁴ Likevel var hovedfokuset i pressen utenfor Storbritannia på de sultende fangene, og deres kamp mot den sterke staten. Dette var et mektig bilde av situasjonen. Selv om avisene hadde argumenter fra begge sider av saken i sin pressedekning, var det de rystende bildene av de sultende fangene som ble hovedfokuset for reportasjene. Dette viste igjen at den britiske regjeringens tilnærming hadde vært lite effektiv.

Den store pressedekningen skapte problemer for den britiske regjeringen, da den også skapte oppmerksomhet om PIRAs generelle kamp. Samtidig som de britiske mediene var villige til å se nyansert på sultestreiken, medførte pressedekningen at de i større grad også fokuserte generelt på terrorismen i Nord-Irland. For første gang på mange år hadde nasjonale medier pressedekning av begravelsene til politimenn, soldater og sivile drept i terroristaksjoner i Nord-Irland. Det var derfor ikke bare sultestreiken som fikk oppmerksomhet, men folket i Nord-Irland fikk sympati for problemene de gikk gjennom. På denne måten oppnådde aksjonistene en økt bevissthet blant verdensbefolkningen om hvilken situasjon de sto ovenfor. Dette var til fordel for fangene i sultestreik, så vel som for PIRA.

¹⁰³ Brief for Prime minister's meeting with John Hume. PREM 19/504.

¹⁰⁴ Brev fra S.W Boys- Smith till Jim Nursaw, 29. Mai 1981. PREM 19/505.

Det er derfor mulig å hevde at den økte mediedekningen skapte mindre sympati for den britiske regjeringen, og sterkere støtte til PIRA. Fokuset på situasjonen i Nord-Irland gjorde at folk begynte å sette spørsmålstegn ved regjeringens håndtering av konflikten i regionene. Ble konflikten virkelig håndtert riktig? Var det slik at Nord-Irland burde være en del av Storbritannia? Situasjonen i Nord-Irland var uutholdelig, og regjeringens manglende sympati ble åpenbar. Det var utrolig at den britiske regjeringen kunne vise så lite sympati og medmenneskelighet med mennesker som var så desperate at de valgte å sulte seg til døde for en sak. Mediene og pressedekningen ble derfor viktig å påvirke for regjeringen. Det ville derfor ikke være mulig for regjeringen å opprettholde sin distanse til den pågående konflikten. Dersom de gjorde det ville dette få store konsekvenser for oppmerksomheten rundt den langvarige konflikten i regionen.

4. «Nothing is to be done»

På grunn av den økte oppmerksomheten for PIRA og konflikten, ble Thatcher-regjeringen nødt til å endre sin tilnærming, og forsøke å finne nye løsninger på konflikten. I lys av propagandakrigen var det samtidig viktig at regjeringen ikke mistet sin tillit i befolkningen. Det kunne være skjebnesvangert for utviklingen av støtte til PIRA. Regjeringen ønsket ikke å vike fra sin politikk, det ville fremdeles ikke bli gitt etter for kravene til de sultestreikende. Trykket fra pressen og verdenssamfunnet gjorde at regjeringen ble nødt til å ta en mer aktiv holdning til problemene i offentligheten. Dette betydde at regjeringen måtte besvare fangenes anklager istedenfor å ignorere dem, for slik å hindre at PIRA fikk påvirkningskraft i befolkningen.

Regjeringen ønsket derfor å forklare sin posisjon offentlig. Thatcher-regjeringen ville fremheve at de hadde vilje til å endre forholdene fangene var under. Grunnen til at endringer ikke ble utført var fordi de mente at fasilitetene allerede var gode nok. Regjeringen ønsket at ved å fokusere på dette, ville den offentlige oppfatningen om deres politikk bli endret.

I fengselet begynte situasjonen å bli desperat. 25. juni var fire fanger døde, syv nye fanger var i streik, og det var ingen tegn til avslutning av sultestreiken.¹⁰⁵ Den britiske regjeringen så derfor nødvendigheten av å finne en løsning, og fryktet at den delen av befolkningen som hadde forholdt seg nøytrale til konflikten kunne snu seg mot dem.

I dette kapittelet vil jeg argumentere for at den pågående propagandakrigen gjorde at Thatcher-regjeringen måtte endre sin tilnærming til konflikten, for å vinne befolkningens støtte. Regjeringen måtte balansere sin tilnærming. Dersom de ble ansett som kompromissløse, ville dette gi flere støttespillere til PIRA. På den andre siden var det viktig at regjeringen opprettholdt sin politikk, for å vise at de ikke ble påvirket av trusler og terrorisme. I dette kapittelet vil jeg også vise at det kyniske menneskesynet ikke var et trekk bare hos den britiske regjeringen, men også tilstedeværende hos de katolske aksjonistene.

4.1 Thatcher-regjeringen endret sin tilnærming

Thatcher-regjeringen måtte gå vekk fra sin passive tilnærming, for å endre oppfatningen folket og pressen hadde om deres politikk. Regjeringen ønsket å vise at de hadde en vilje til å etterkomme forbedringer i fengslene, men at dette ikke var nødvendig. De mente fasilitetene

¹⁰⁵Hennessey, *Hunger strike*, 2014.

allerede var av de beste i Storbritannia. Begrepet «fleksibilitet» ble viktig i sammenheng med regjeringens tilnærming. Pressen mente at regjeringen måtte vise mer fleksibilitet i saken. Når det sto om menneskeliv mente mediene at Thatcher måtte vise evne til kompromiss og løsning. Thatcher på sin side anklaget fangene i sultestreik for det samme. Fangene måtte også kunne vise en vilje til å få en løsning på problemene, og slutte å forlange at alle kravene de ønsket skulle bli oppfylt. Regjeringen ville derfor ikke endre sin politikk med tanke på konflikten. Regjeringens tidligere strategi om en passiv tilnærming hadde gitt PIRA påvirkningskraft i pressen, og de var nå nødt til å ta hensyn til denne påvirkningen.

Regjeringen hadde flere valg angående en ny strategi. For det første kunne regjeringen resignere, og gi etter for kravene som ble fremstilt. Dette ville føre til at fangene fikk oppfylt sine krav, og sultestreiken ville mest sannsynlig ha vært over. Samtidig ville dette også vært en anerkjennelse av fangenes krav om en spesiell status, og dermed sette den britiske regjeringen i en vanskelig situasjon. Da regjeringen umulig kunne gi fangene politisk status, kunne de heller ikke gi etter for de eksplisitte kravene. Det var samtidig viktig å se saken i et større perspektiv. Dersom regjeringen ga etter, ville dette være en drivkraft for PIRAs videre agitasjon. En ettergivelse ville gi inntrykk av at regjeringen var villig til å gå imot sine prinsipper dersom de ble utsatt for nok kritikk og press. Det var derfor umulig for regjeringen å resignere.

En annen strategi regjeringen kunne forsøke, var å fortsette sin passive tilnærming. Det kunne ha vært grunn til å tro at de sultestreikende ville gi opp dersom de ikke fikk respons eller resultater fra myndighetene. I sammenheng med den konkrete situasjonen kunne dette ha vært en løsning, men da den offentlige oppfatningen var så kritisk til Thatcher-regjeringen, var dette heller ikke en løsning Thatcher kunne gå for. Oppmerksomhet fra pressen gjorde det nødvendig å svare på anklagene mot regjeringen, for å hindre sterkere kritikk.

Ingen av disse alternativene passet, og da presset fra mediene og oppmerksomheten rundt konflikten ble sterkere, så regjeringen seg nødt til å endre hvordan de uttalte seg om konflikten. Der de tidligere hadde svart at det ikke ville bli gitt konsesjoner, forsøkte regjeringen nå å rette oppmerksomhet mot de endringene de faktisk hadde foretatt.¹⁰⁶ For å vise disse endringene pekte de på menneskerettighetskommissjonens¹⁰⁷ besøk og rapport av

¹⁰⁶ Brief for Prime minister's meeting with John Hume, PREM 19/504.

¹⁰⁷ European Commission on Human Rights, ECHR.

fengselet i 1978. Etter denne rapporten hadde det blitt gjort forbedringer av forholdene i fengselet. Regjeringen hevdet at villigheten til å la menneskerettighetskommisjonen gjøre undersøkelser av forholdene, og ikke minst endringene de hadde etterfulgt, viste at regjeringen hadde både evne og vilje til å gjøre endringer. De viste også til at de hadde gitt tillatelse til tre irske parlamentsmedlemmers besøk i fengselet i 1980, samt pavenes representant.¹⁰⁸ Disse besøkene hadde det blitt gitt tillatelse til, i håp om at de kunne føre til en løsning. Ved å vise til disse hendelsene, ønsket regjeringen å fokusere på hvor bra forholdene i fengslene var, og hvilke steg som allerede ble gjennomført.

Regjeringen forsøkte også å påvirke folket ved å bruke reklamekampanjer i avisene. Dette viser hvor aktivt myndighetene gikk ut for å påvirke. Annonsen til høyre, som var utstedt av NIO, spiller tydelig på følelsene til befolkningen.¹⁰⁹

Teksten til annonsen er et klart ledd i kriminaliseringslinjen til den britiske regjeringen. Aksjonistene skal straffes. Annonsen viser også at regjeringen ønsket at denne linjen ville hindre rekrutteringen til de republikanske organisasjonene. Dette gjør det klart at kriminaliseringslinjen også var et ledd i å påvirke befolkningen.

Dette tyder på at regjeringen ønsket at den offentlige oppfatningen av regjeringens politikk skulle endres, og vise at de hadde en interesse av å komme fangene i møte. Medias fokus hadde vært på den tilsynelatende uviljen Thatcher hadde til å komme fangene i møte. Fokuset var i utgangspunktet riktig, men hun forsto nå at regjeringen måtte uttale seg mer offentlig. Regjeringens politikk og holdning var fremdeles den samme, men tilnærmingen til problemene viste at de var villige til å finne en løsning. Den britiske regjeringen uttalte med dette at de ville etterkomme fangenes behov dersom det var behov for det. Implisitt ble dette

¹⁰⁸ Brief for Prime minister's meeting with John Hume, PREM 19/504.

¹⁰⁹ PREM 19/504.

et argument for at regjeringen hadde rett, og fangene var urimelige. Regjeringens endring av tilnærming, og forsøk på å virke løsningsorienterte, tyder på at regjeringen kjente trykket fra mediene, og ønsket å endre sin fremtoning.

Presset fra mediene gjorde at behovet for endring ble sterkt hos enkelte politikere, hvor ønsket om endring var på grensen til desperasjon. Situasjonen var alvorlig i Nord-Irland, og Humphrey Atkins, ministeren til Nord-Irland begynte å kjenne på alvoret i juni.¹¹⁰ Atkins mente tiden var inne for å gjøre noe. Han var fast bestemt på at prinsippene de førte måtte fortsette å gjelde, like sterkt som før. Likevel var han redd for at rekken av dødsfall ville føre til at de ville miste støtten fra både verdenssamfunnet og den katolske befolkningen i Nord-Irland. Han foreslo derfor å utnevne en komité som kunne hjelpe til med konfliktene og problemene, både på kort og på lang sikt.

Atkins hadde tidligere uttalt at fangenes handlinger burde tale for seg, hans endring i standpunkt er derfor en god indikasjon på hvor presset situasjonen var på dette tidspunktet. Dette viser at verdenssamfunnet fikk mer sympati med fangene. Samtidig må rekken av dødsfall ha gjort sterkt inntrykk på Thatcher-regjeringen. Aktins var på den ene siden bekymret for at konflikten skulle få større konsekvenser. Han trodde den offentlige oppfatningen beveget seg mot at britene burde trekke seg ut av regionen om de ikke klarte å løse konflikten. I ytterste konsekvens kunne sultestreiken dermed ha ført til at Nord-Irland ble en del av Irland. På den andre siden mente Atkins regjeringen måtte tåle for mye kritikk om sin politikk. Den britiske regjeringen hadde fått så mange mot seg, at det vanskelig ville ha latt seg reversere. Regjeringen kunne ikke fortsette sin tilnærming til problemene slik situasjonen var. Thatcher-regjeringen var samtidig svært bekymret for hva som kunne skje om de først hadde tatt et initiativ, ville dette føre dem ut på usikker grunn? Dette tyder på at det blant regjeringsmedlemmene var en økende fortvilelse. Atkins var som minister i Nord-Irland den første som ville ha merket presset i situasjonen og situasjonen var på dette tidspunktet uholdbar.

NIO ble i tillegg stadig mer urolige for hvordan de irske politikerne og særlig Taoiseachen¹¹¹ så på sultestreiken. Det hadde begynt å så tvil om at konflikten ble håndtert på riktig måte da menn var villig til å sulte seg til døde. De irske politikerne så derfor ikke fangene i sultestrik

¹¹⁰ Fra Atkins til Thatcher. 12. juni 1981, PREM 19/505.

¹¹¹ Taoiseach er betegnelsen på den irske regjeringssjefen.

som farlige kriminelle som det ikke var riktig å forhandle med. NIO var derfor redde for at prisen de måtte betale for fangenes død var høyere enn hva de hadde råd til å betale.¹¹² Dette var en utfordring for regjeringen, da den irske støtten var viktig. Dersom irene skulle vende seg mot Thatcher-regjeringen, kunne det føre til at de amerikanske politikerne motarbeidet regjeringen. I tillegg ville irene kunne hisse opp stemningen blant mediene. Dette ville føre til en enda vanskeligere situasjon for regjeringen.

Opposisjonen ble i mai også påvirket av det internasjonale kravet om en løsning av konflikten. Labour Party med Michael Foot som leder, opposisjonen i Storbritannia, hadde gjennom sultestreiken støttet Thatchers håndtering av konflikten. Da Margaret Thatcher møtte Foot i Downing Street 14. mai, var han derimot tydelig på at han ønsket en ende på sultestreiken.¹¹³ Foot og Labour var enige med Thatcher i at fangene ikke skulle få oppfylt sitt ønske om politisk status, men de foreslo likevel at regjeringen kunne møte ett eller to av kravene, for å vise evne til kompromiss. Foot var opptatt av at regjeringen måtte gi fangene en mulighet til å avslutte streiken. Situasjonen var to steile fronter som ikke var villige til å vike på sine prinsipper, men Foot mente at de streikende skulle få en grunn, et kompromiss som ville gjøre det mulig for dem å avslutte streiken uten at det fikk altfor store konsekvenser for dem.¹¹⁴

Thatcher ble svært sjokkert over forslaget til Foot, og mente det var mye mer enn regjeringen kunne gi. Det var ingen grunn til at fangene kunne kreve det de gjorde, og det ville derfor vike fra alle hennes prinsipper å skulle føye seg etter kravene. Thatcher var ikke villig til å gjøre noe for at de sultestreikende skulle avslutte sin protest, da det etter hennes mening ikke var noen grunn til at de skulle streike i utgangspunktet. For å bevise sitt poeng viste Thatcher til FNs menneskerettighetskommissjons rapport. Etersom regjeringen hadde etterkommet rådene fra rapporten, mente Thatcher de nå hadde et liberalt fengselsregime. Foot var ikke uenig i Thatchers resonnement, opposisjonen sto bak regjeringen. Samtidig mente Foot alvorsgraden av saken ikke måtte glemmes, det var verdt å forsøke å finne en løsning. Det verste som kunne skje var at fangene avviste forslaget. Hvis ikke hadde de muligens funnet en løsning på problemene. Thatcher var likevel uenig i Foots forslag. En slik løsning, innfrielse av krav, ville kun bli ansett som et svakhetstegn. Dette kunne gi fangene mer motivasjon til å fortsette

¹¹² Telegram fra Dublin til FCO og NIO. 10. juli 1981, CJ4/4156.

¹¹³ Referat av møte mellom Margaret Thatcher og Michael Foot. 14. Mai 1981, PREM 19/504.

¹¹⁴ Ibid.

streiken. Hun sa derfor nei til forslaget, samtidig som hun passet på å påpeke at Foot er en «push- over».¹¹⁵ Var det egentlig slik at Foot hadde et poeng? Ville forslaget ha gitt en tidligere avslutning av sultestreiken?

Mye tyder på at Thatcher her hadde rett. PIRA var ikke interessert i å inngå kompromiss, de var kun interessert i at alle kravene skulle oppfylles. Et scenario hvor regjeringen ville vike på noen av kravene, kunne bli sett på som at regjeringen var på vikende front, og gi økt engasjement og motivasjon hos aksjonistene. Samtidig hadde forslaget til Foot fokusert mest på oppmerksomheten saken fikk utad. Et forslag hvor regjeringen viste internasjonal presse at de var fleksible i saken, kunne få større konsekvenser i ettertid. Dette hadde ikke Foot tatt med i betraktning. Hatet mot Thatcher ble først og fremst uttrykt i det kompromissløse og kalde, en utstrakt hånd og evne til kompromiss, kunne svekke sympatien til fangene i sultestreik, og vise at også disse var kompromissløse. Slik sett kunne også Foots løsning ha vært fruktbar. Dette viser likevel også at saken i en større sammenheng hadde betydning for Thatchers karriere. Sultestreiken ble en av de første store prøvelsene for Thatcher. Spesielt som kvinnelig statsminister var det viktig for henne å vise at hun ikke falt for retorikk som spilte på følelser. Kan dette ha vært et bevisst motiv for PIRA? Det kan være mulig å påstå at PIRA ønsket å spille på følelser med en sultestreik, mye fordi Thatcher var kvinne. I et kjønnsperspektiv er det mulig å hevde at Thatchers valg av en kompromissløs politikk i denne saken gjorde at hun også senere fikk mer respekt som kvinnelig statsminister.¹¹⁶ Hun var hverken hormonell eller lettpåvirkelig. Snarere tvert om. En endring i denne politikken på dette tidspunktet kunne derfor ha fått større konsekvenser for Thatcher som kvinnelig statsminister enn hva som ville vært tilfellet for Foot selv.

Michael Foots ønske om en løsning er også et tegn på desperasjonen blant britene. På samme måte som Atkins ønsket en løsning, var også Foot villig til å gi mer enn hva han hadde gitt uttrykk for tidligere. Dette viser at presset også hadde nådd den britiske opposisjonen. Ønsket om en ende på konflikten var stor. Hverken Atkins eller Foot ønsket flere dødsfall.

Margaret Thatcher var den som fremdeles sto på utgangspunktet. Hun var svært klar på at regjeringen skulle fortsette å holde sin harde linje, og viste ingen tegn til å vike fra denne. Dette kan ha vært et tegn på at hun var lite mottakelig for råd fra sine regjeringsmedlemmer,

¹¹⁵Referat av møte mellom Margaret Thatcher og Michael Foot. 14. Mai 1981, PREM 19/504.

¹¹⁶ For kjønnsperspektiv se: Ritzer og Stepnisky, *Sociological Theory*, s. 448.

og ønsket å vise at hun kunne fortsette å ta vanskelige standpunkt. Konflikten var tidlig i hennes jobb som statsminister, og det er ikke usannsynlig at hun i denne konflikten så seg nødt til å holde ut, ikke bare mot PIRA, men også fra press blant regjeringsmedlemmene og andre politikere. Som fersk statsminister var det nødvendig å vise autoritet, muligens både som kvinne og politiker. På den andre siden er det også plausibelt å hevde at hun var overbevist om sitt utgangspunkt i saken, og ønsket å forholde seg til dette. Slik kunne hun også i senere konflikter stå sterkt.

4.2 Thatcher-regjeringen ønsket å finne løsninger

Det ble i mai ønsket at menneskerettighetskommisjonen skulle bli involvert for å få en løsning på konflikten.¹¹⁷ Dette var en konsekvens av det økte fokuset på sultestreiken. Menneskerettighetskommisjonen utarbeidet som nevnt også i 1978¹¹⁸ en rapport om fengselsforholdene i Nord-Irland, og da den britiske regjeringen hadde utarbeidet manglene, stilte de seg positive til et nytt besøk fra kommisjonen. Den britiske regjeringen trodde at flere av kravene fangene stilte ville være umulig å oppfylle, og at dette ikke ville ble forventet. Regjeringen var likevel usikre på om et besøk ville være fordelaktig, da det kunne føre til krav den ikke ønsket å gå med på. Den måtte likevel si seg villig, da den på dette tidspunktet var presset av kommisjonen selv, samt den irske regjeringen som svært gjerne ønsket en ende på konflikten.¹¹⁹ Det var derfor et ønske regjeringen ikke kunne se bort fra.

Den irsk- amerikanske lobbyen i det amerikanske parlamentet var kritiske til den britiske regjeringens håndtering av konflikten. Under navnet «The Four Horsemen» sendte senator Kennedy, speaker O'Neill, senator Moynihan og guvernør Carey et brev til Margaret Thatcher der de stilte spørsmål ved Thatcher infleksibilitet og vilje til en fredelig løsning.¹²⁰ De mente det var essensielt at den britiske regjeringen viste større fleksibilitet i fengselsregimet og sin tilnærming, for å forhindre mer vold. Thatcher var derimot uenig, og hevdet ved å vise til menneskerettighetskommisjonen, at regjeringen i realiteten hadde opptrådt med stor fleksibilitet. Dette var senator Kennedy uenig i, og uttalte offentlig at:

¹¹⁷ Fra Margaret Thatcher til Senator Kennedy, Speaker O' Neill, Senator Moynihan og Governor Carey. 14. mai 1981, PREM 19/504.

¹¹⁸ Annex til Prime Minister Thatcher's beskjed 14. mai. PREM 19/504.

¹¹⁹ SW Boys Smith til Michael Alexander. 15. mai 1981, PREM 19/504.

¹²⁰ Fra Margaret Thatcher til Senator Kennedy, Speaker O' Neill, Senator Moynihan og Governor Carey. 14. mai 1981, PREM 19/504.

The prime minister's response shows only the shadows of flexibility, without the substance. It ignores possible initiatives which could resolve the current situation dispute over prison conditions.¹²¹

De britiske styresmaktene mente at amerikanerne ikke så problemstillingene Thatcher sto ovenfor, men trodde at løsningen på problemet var enkel. Amerikanerne mente det ville være mulig å endre fengselsforholdene, uten å inngå kompromiss på innstillingen til vold. Dette var en misoppfatning, mente den britiske regjeringen. Amerikanerne så det som et humanitært ansvar at regjeringen skulle hindre flere dødsfall blant de sultestreikende, og ignorerte derfor problemet med den politiske statusen og hva denne kunne føre til i den videre konflikten. Det var tydelig at fokuset til «the Four Horsemen» lå på andre elementer enn hva den britiske regjeringen anså som viktig.¹²²

Dette viser at amerikanske og internasjonale synspunkter på konflikten ikke påvirket Thatcher til å inngå kompromisser. Den irsk- amerikanske lobbyen var mektige politikere, og det kan virke merkelig at Thatcher ikke følte seg tvunget til å høre på deres meninger. Samtidig var dette en vinkling som britene tilsynelatende nektet å ta standpunkt til. Det er flere indisier på at det humanitære aspektet ble sett bort ifra. På mange måter manglet også senatorene evne til å se det større perspektivet i situasjonen. For britene handlet ikke konflikten bare om fengselsforholdene, men heller om oppbyggingen og rekrutteringen til PIRA. En politisk status ville gi konsekvenser i et langt perspektiv. Samtidig er det ingen tvil om at også de amerikanske politikerne kunne ha andre interesser i konflikten annet enn de sultestreikendes liv. Bak de mektige politikerne kunne det ha vært økonomiske velgjørere, som hadde interesse i at konflikten ble avsluttet. For å sette det på spissen kan disse interessene ha vært alt fra et ønske om at Storbritannia skulle trekke seg ut av Nord-Irland, til produsenter av militære midler som kunne ha interesse i at de voldelige aksjonene fortsatte. Om det for Thatcher-regjeringen var åpenbart at slike interesser kunne ha vært bakgrunnen, er det mulig at dette også var en årsak til at Thatcher-regjeringen så bort fra anklagene fra de amerikanske politikerne.

4.3 Et lite empatisk menneskesyn

Margaret Thatchers håndtering av konflikten viste et lite empatisk menneskesyn. Dette er tydelig i hvordan den amerikanske lobbyens humanitære perspektiv ble avvist av den britiske regjeringen. Dødsfallene hadde ikke særlig stor betydning for regjeringen. Også i

¹²¹ Telegram fra Henderson til FCO. 14. mai 1981, PREM 19/504.

¹²² Ibid.

korrespondansen mellom de ulike regjeringsaktørene vises dette tydelig, da kommende dødsfall kun blir fortalt i en bisetning.

The next hunger striker (McCreesh) would probably die the following day, and a fourth (O'Hara) by the end of the week. There should then be an interval of 3-4 weeks before the fifth striker (who had started his strike only when Sands died) would be near death, unless he chose [sic] to accelerate the process by refusing water as well as food.¹²³

Raymond McCreesh hadde 16. mai vært i sultestreik i 56 dager.¹²⁴ 16. mai viste han villighet til å ta til seg næring. Han hadde siden starten av sin sultestreik ved flere anledninger gjort det klart at han ikke ønsket å ta til seg næring eller medisinsk behandling hvis tilstanden hans ble alvorlig forverret. McCreesh var på dette tidspunktet forvirret. Legene oppfattet at han ikke var seg selv når han endret mening til det motsatte av hans tidligere standpunkter. De spurte derfor etter å få se McCreesh sin nærmeste familie, og fortalte at han hadde vist et ønske om å ta imot mat og medisinsk hjelp. Familien ga deretter klar beskjed om at dette ikke var i hans vilje, og at medisinsk hjelp var utelukket. Dette ønsket ble respektert. På samme tidspunkt ba Pater Brian McCreesh, Raymond McCreeshs bror, innstendig Margaret Thatcher i et telegram om å redde broren. I et hemmelig notat av samtalen mellom Raymond McCreesh og Pater McCreesh åpenbarer det seg likevel at Pater McCreesh svarte til legene at han ikke ønsket å redde brorens liv:

Father McCreesh: Where are you?

Raymond McCreesh: I am in hospital in Scotland.

Father McCreesh: You are not in hospital in Scotland. You are in Long Kesh Concentration Camp.

Later:

Father McCreesh: Your brother and I were proud to carry the coffins of Bobby Sands and Frank Hughes. They are in heaven waiting for you.

Later:

Two doctors meet the McCreesh family and say:

Do you wish to resuscitate Raymond and try to save his life?

Father McCreesh: No. We know Raymond's wishes and we respect them. Nothing is to be done.¹²⁵

¹²³ Brev fra Whitmore til Boys- Smith, 21. mai 1981, PREM 19/505.

¹²⁴ Telegram fra Brian McCreesh til Margaret Thatcher. 17. mai 1981, PREM 19/504.

¹²⁵ Brev til Mr. Whitmore fra B. Ingham. 19. mai 1981, PREM 19/504.

Notatet er dramatisk, og viser hvor viktig og desperat konflikten var for partene. Pater McCreesh var villig til å ofre sin egen brors liv for æren og saken. På samme tid skrev han et telegram til Thatcher hvor han innstendig bønnfalte henne om å redde broren.¹²⁶ Thatcher avviste å svare på dette brevet, da hun mente at Pater McCreesh oppførsel i fengsel var svar nok.

Pater McCreesh oppførsel viser hvor viktig saken var, men det er også svært spesielt at en katolsk pastor valgte å ofre sin egen bror for saken. Dette vitner også om et lite empatisk menneskesyn, og tyder på at sak blir viktigere enn menneskeliv. Samtidig har denne saken flere aspekt. På den ene siden virker Pater McCreesh umenneskelig og kynisk, og gir et bilde av en ekstrem holdning. På den andre siden viser det til desperasjonen blant katolikkene i Nord-Irland. Det er med enkelhet mulig å hevde at en situasjon hvor du er villig til å ofre din egen bror er desperat. Raymond McCreesh var dessuten i en slik forfatning at ønsket om medisinsk hjelp ikke nødvendigvis var hans genuine ønske. Samtalen jeg her referer til er et utdrag skrevet av de britiske styresmaktene. Det finnes derfor grunn til å tvile på kildens troverdighet. Bakgrunnen for at kilden i det hele tatt eksisterer kan det også settes spørsmålsteget ved. Det er betenkelig at de britiske styresmaktene rapporterte fra samtaler mellom familiemedlemmer.

Pater McCreesh var kapabel til å gjennomføre sin brors ønsker, dette gjaldt ikke alle andre pårørende. I starten av juli blir det tydelig at sultestreiken er på et kritisk punkt. Familiene til de streikende begynte nå å sette seg imot presset fra PIRA, og dette var en gylden mulighet for den britiske regjeringen til å kunne løse konflikten.¹²⁷ Familiene var ikke lenger villige til å la sine familiemedlemmer dø i sultestreik. Pater McCreesh håndtering er derfor ikke allmenn, og var heller et unntak. Situasjonen viser likevel på desperasjonen i konflikten.

4.4 Hvilken betydning hadde disse endringene for konflikten?

Margaret Thatcher og PIRAs menneskesyn viser at konfliktens kjerne ikke var menneskelivene, men spørsmålene den bidro til. I pressen og verdenssamfunnet ble det fokusert på bildene av døende unge fanger, som var villige til å ofre livet for en sak. Hos Thatchers regjering og PIRA var saken det viktige. Både Thatcher og PIRA kjempet for en større sak. Dette kan tyde på et kynisk bilde av menneskeliv, men det var for Thatchers

¹²⁶ Telegram fra Father Brian McCreesh til Margaret Thatcher. 17. Mai 1981, PREM 19/504.

¹²⁷ Telegram fra Dublin til FCO/NIO og kabinettet 1. juli 1981, PREM 19/505.

regjering viktig å vise at man ikke kunne sulte seg til viljen sin. Det er mulig å hevde at dette også var tilfellet for PIRA. Fangene i sultestreik var kun spillebrikker som ville hjelpe med å oppnå større mål. For fangene selv så saken annerledes ut. Samtidig viser pater McCreeshs innstilling til sin brors død at også her er det større bilde viktig. Broren var en del av en større betydning, en sterkere kamp.

5. «The lady behind the veil»¹²⁸

Thatcher og hennes regjering hadde i løpet av sommeren 1981 vært nødt til å endre sin tilnærming til problemene på grunn av presset fra verdenssamfunnet. Regjeringen ville nødig tape ansikt offentlig, og på den måte risikere et tap i propagandakrigen. Streiken hadde på dette tidspunktet vart så lenge at flere regjeringsmedlemmer var desperate etter en avslutning. Det viste seg derfor at regjeringen ikke bare måtte endre sin tilnærming, men også evne til å finne løsninger. I forrige kapittel fokuserte jeg på hvordan regjeringen opplevde et sterkt press på sin rolle. I dette kapitlet vil jeg argumentere for at regjeringen førte to linjer, en offisielt og en annen internt. Offisielt fortsatte de sin harde politikk, mens de innad forsøkte å finne løsninger. I løpet av sommeren forsøkte regjeringen å finne løsninger som ville føre til at sultestreiken ble avsluttet. Noen av disse var i takt med deres offisielle politikk, mens andre var unndratt offentligheten. Dette viser til at de også her måtte ta en mer aktiv tilnærming til problemene.

5.1 Thatcher-regjeringen ønsket å vise fleksibilitet.

I starten av juli ble det tydelig at sultestreiken var på et kritisk punkt. Familiene til de streikende hadde begynt å sette seg mot presset fra PIRA, og dette var en gylden mulighet for den britiske regjeringen til å kunne løse konflikten.¹²⁹ På dette tidspunktet gjorde regjeringen det klart at selv om de var villig til å gjøre endringer i fengslene for alle fanger, vil ikke dette være mulig så lenge sultestreiken var i gang. Som før nevnt så regjeringen på en endring i sin politikk som noe som kunne få dem til å se svake ut, og dermed ville oppmuntre fangene til å fortsette sin kampanje. På bakgrunn av dette ønsket de ikke å gjøre endringer. Regjeringen var desperat etter å finne mulige veier ut av konflikten. Noen av forslagene for en løsning var tydelig tuftet på å vinne mer sympati fra media og befolkningen, enn å løse konflikten med fangene. Dette gjenspeiler trykket fra internasjonal presse, og ønsket i regjeringen om å vinne propagandakrigen.

Regjeringen lå i skjæringspunktet mellom sin harde linje, og presset på å vise en økt fleksibilitet. En økt fleksibilitet kunne på dette tidspunktet vise til at regjeringen ble svakere i fangenes øyne, men kunne også gi økt støtte fra amerikansk og irsk presse, som hadde stor oppmerksomhet på saken. Regjeringens harde linje ble derfor motarbeidet. Regjeringen ville

¹²⁸ Moore, *Margaret Thatcher*. 2013.

¹²⁹ Telegram fra Dublin til FCO/NIO og kabinettet 1. juli 1981, PREM 19/505.

ikke risikere at en endring av politikken ble sett på som et svakhetsstegn, og gi motivasjon for fangene til å fortsette streiken.

I juli var situasjonen i regionen overraskende rolig, det hadde ikke vært noen store opprør. 16. juli uttalte Humphrey Atkins at PIRA hele tiden erstattet fanger som døde i streik, for å ha åtte fanger i streik hele tiden. Den neste fangen som sannsynligvis ville dø var medlem av Dail, det irske underhuset, noe som ga regjeringen stor bekymring. De fryktet at et nytt valg kunne bli vunnet av det irske partiet Fianna Fail, og derfor risikere den lille koalisjonsregjeringens majoritet. Dette kunne skape problemer for den britiske regjeringens politikk og samarbeid med irene. Dødsfallet til den neste fangen kunne dermed få store konsekvenser.

For å forsøke å få en slutt på sultestreiken, uten å gå vekk fra sine premisser, søkte regjeringen hjelp hos flere organisasjoner. Dette var tilnærmingen de offisielt hadde til løsninger.¹³⁰ De hadde tre ulike forslag til organisasjoner, ICJP (Irish Commission for Justice and Peace), menneskerettighetskommisjonen (European Committee of Human Rights) eller ICRC (The International Committee of the Red Cross). Alle hadde sine fordeler og ulemper. ICJP hadde fordelen av at de allerede var på stedet, og at de var en irsk geistlig katolsk organisasjon, et poeng som appellerte til fangene. Organisasjonen ble sett på med mistenksomhet av det protestantiske miljøet i Nord-Irland, da den var kjent for å snakke og reagere for den irske katolske kirke i sosiale spørsmål.¹³¹ De to andre organisasjonene var derimot internasjonale, og hadde veletablerte roller i å håndtere slike sosiale konflikter.

Organisasjonene skulle ikke forhandle på regjeringens vegne, dette var et klart premiss for at de skulle få tilgang til fengselet. Likevel ble det bemerket at det kunne være en kanal for kommunikasjon. Særlig var dette relevant med tanke på ICJP, som allerede var på stedet, og kunne være behjelpelige med raske løsninger.¹³² Menneskerettighetskommisjonen var også allerede involvert i saken, da de nå hadde bestemt seg for å aktivere de utestående delene av konklusjonen fra 1978.¹³³ Disse gjenværende kravene var på det beste marginalt ut fra de fem kravene fangene i 1981 satte, det ville derfor ikke være veldig problematisk med tanke på regjeringens politikk.

¹³⁰ «Annex- Irish Commission for Justice and Peace», 30. Juni 1981. PREM 19/505.

¹³¹ Ibid.

¹³² Ibid.

¹³³ Ibid.

5.2 Ingen endring i regjeringens synspunkt

I august viser Humphrey Atkins at regjeringen ikke ga etter for presset. Under navnet «the Republican Prisoners of War, Long Kesh»¹³⁴ ga fangene i sultestreik en offentlig kunngjøring i august. I denne uttalelsen sa fangene at de ikke lenger var opptatt av å skulle ha et privilegert regime for å skille seg fra resten av fangene, men at kravene de fremstilte var like urokkelige. Atkins svarte på denne med at han var misfornøyd med at fangene ikke var villige til å finne en løsning for å få avsluttet sultestreiken. Han nevnte at fangene i nord-irske fengsler var under de samme forholdene som resten av fangene i britiske fengsler, og at det ikke var noen grunn til at disse dermed skulle få et annet regime. De ville derfor være fleksible og humane i hvordan de anvendte det nåværende regimet, men dette innebar ikke at de ville endre til et spesialkategoriregime. Regjeringen sto stødig på sin linje.

Dette viser at det var ingen spor av endring i Atkins og regjeringens syn på konflikten, på tross av Aktins tidligere usikkerhet. I denne uttalelsen forsøker Atkins å forklare hvorfor de har gjort som de har gjort, for slik å kunne påvirke konflikten. Ved kun å se på denne kilden vil man derfor ikke kunne oppdage noen endring i regjeringens holdning til konflikten. Med utgangspunkt i denne erklæringen ser det ut som regjeringens posisjon var urokkelig, det ville ikke være endringer i regjeringens politikk, de ville ikke vike. Det er derfor interessant at posisjonen virker svært annerledes under overflaten.

5.3 Den hemmelige kanalen

Regjeringen hadde i juli hemmelig kontakt med PIRA, noe som var sterkt i strid med deres egne uttalelser. Margaret Thatcher var svært klar på at det ikke skulle være kommunikasjon mellom henne og terrorister. Kontakten ble først kjent i 2013, og Thatcher nektet for denne gjennom hele sitt liv. Kilden viser derimot at hun var klar over denne kontakten.¹³⁵ Kontakten det er snakk om er telefonsamtaler mellom det britiske Secret Intelligence Service (SIS) og et medlem av PIRA. Det avsløres ikke hvem denne kilden er gjennom kildene, men det har i senere tid blitt kjent at denne kilden var Brendan Duddy, en forretningsmann fra Londonderry.¹³⁶ Duddy fikk av utenriksdepartementet kallenavnet «Soon».¹³⁷ I tiden mellom

¹³⁴ Statement by Humphrey Atkins. 7. august 1981, CJ 4/4156.

¹³⁵ "Prime Minister: Northern Ireland: the Hunger Strike" 7.juli 1981. PREM 19/506.

¹³⁶ Duddy fortsatte å være en kontaktperson mellom PIRA og styresmaktene også etter sultestreiken, og har blitt hevdet å ha vært en nøkkelperson i samtaler mellom MI5 og republikanerne, som i siste instans ledet til fredsforhandlingene i 1993 Taylor, Peter «Disobeyed orders and a dangerous message» 1. mars 2008,

starten av juli og 20. juli ble det registrert 6 telefonsamtaler mellom «Soon» og et medlem av utenriksdepartementet. Men hva ble denne kilden brukt til?

Kontakten med denne kilden ble i hovedsak brukt til klargjøring. Gjennom kilden fikk regjeringen tilgang til informasjon både om hva fangenes behov var, og ikke minst hvilken betydning dette hadde for PIRA. Fangene hadde opptrådt mer selvstendig enn den britiske regjeringen hadde trodd. Lederne i PIRA hadde ikke vært klare over en uttalelse fangene hadde gitt 4. juli, og lederne var svært overrasket over tidspunktet fangene hadde valgt.¹³⁸ Soon mente likevel at erklæringen representerte ledernes synspunkt. Denne opplysningen fortalte de britiske styresmaktene at fangene handlet selv, men de fikk også bekreftet hva lederne av PIRA ønsket. Ikke minst ble denne en bekreftelse av at PIRA hadde påvirkningskraft på de sultestreikende. Dette tilbakeviser også påstanden til blant annet Richard O’Rawe¹³⁹ om at PIRA- lederne sto bak alt som skjedde i fengselet. Denne kilden viser i motsetning til dette synet at PIRA- lederne ønsket å ha kontroll over det som skjedde, men at fangene også handlet på eget initiativ. Uttalelsene fra fengselet var ikke diktet av PIRA- lederne, selv om de hadde påvirkningskraft på aksjonen.

Den åpne kommunikasjonskanalen hindret misforståelser. Informasjonen kunne brukes av regjeringen for å få en klarere oppfatning av situasjonen. Det var enklere å få til en løsning på konflikten, hvis de var klare over hvordan også lederne bak fangene tenkte og mente om situasjonen. Lederne av PIRA hadde trodd at uttalelsen til fangene 4. juli hadde vært arrangert av regjeringen for å provosere dem, og det var viktig med klargjøring også den veien. Den britiske regjeringen påpeker at kanalen kun skulle brukes til klargjøring av standpunkter, men ble den også brukt til forhandling?

Soon forsøkte å bruke kanalen til forhandling, men dette ble avvist av regjeringen. Regjeringen var gjennom kanalen svært klar på at det ikke ville bli enighet mellom partene om denne enigheten ikke betydde at sultestreiken ville bli avsluttet. Soon mente at PIRA- lederne ville akseptere dette. Likevel trodde han at dette var et krav som kunne bli forlatt hvis

<http://www.theguardian.com/politics/2008/mar/18/northernireland.past1> og Thomas Hennessey s. 117, hadde også vært viktig på 70- tallet, men tok nå igjen kontakt med SIS. Hennessey, *A History of Northern Ireland*, 1997, s. 117.

¹³⁷ Transkripsjon av samtale mellom “Soon” og “F 31/B», juli 1981, PREM 19/506.

¹³⁸ “Statement from the Secretary of Northern Ireland.” 8. juli 1981. PREM 19/506.

¹³⁹ O’Rawe, *Blanketmen*, 2005.

panikken tok tak blant lederne. Dersom PIRA- lederne fikk mistanke om at den britiske regjeringen hadde andre motiver enn det de kommuniserte, var det en mulighet for at de ville trekke seg. Han mente derfor at hvis en senere uttalelse fra regjeringen ble frigitt, ville det være svært hjelpsomt om lederne fikk se denne før den ble publisert.¹⁴⁰ Han fortalte også at lederne av PIRA var veldig vare på handlinger fra regjeringen, og en liten endring kunne føre til store tilbakefall. Er ikke dette et forsøk på forhandling?

Soon forsøkte flere ganger å forhandle frem flere vilkår for fangene, ofte i form av goder for at fangene skulle bli motivert til en stans i streiken. Han forsøkte også å få myndighetene til å endre på hvordan forandringer kunne bli gjennomført, og hvordan dette skulle løses etter en eventuell stans. Samtidig ble disse forsøkene besvart avkrefteende fra myndighetene. På den ene siden var de villig til å bidra med besøk og lette arbeidet til lederne, men med en gang krav om endring ble uttalt var de klare på sin holdning: kanalen var kun for klargjøring av fakta.

Dette viser at spørsmålet om kanalen blir brukt til forhandling dermed er et definisjonsspørsmål. En utveksling av krav og posisjoner vil også være en form for kommunikasjon og forhandling, men situasjonen var i denne sammenheng alltid stillestående i en endring av disse kravene og posisjonene. «The use of the channel has ensured that the Provisionals have been left in no doubt that our public statements are our true position, and not a negotiating gambit.»¹⁴¹

Kommunikasjonskanalen er samtidig et klart eksempel på hvordan Thatcher og hennes regjering på dette tidspunktet var desperate etter å finne en løsning på problemene. Thatcher hadde tidligere utalt at hun aldri ville forhandle med terrorister. Kontakten SIS hadde viser derimot at de likevel var villig til å kommunisere med PIRA. Denne kontakten kan tyde på at regjeringen hadde to forskjellige innstillinger til konflikten, en offisiell og en intern. Utad var den harde linjen opprettholdt, mens de innad forsøkte å finne nye løsninger på konflikten.

Det er mulig med dette å hevde at regjeringen hadde to forskjellige syn på PIRA. Som et ledd i den pågående propagandakrigen hevdet de utad at PIRA var en terroristgruppe som gjorde lovbrudd på linje med andre kriminelle, mens de innad forsøkte å komme til enighet.

¹⁴⁰ Transkripsjon av samtale mellom "Soon" og "F 31/B», juli 1981, PREM 19/506.

¹⁴¹ Til Michael Alexander fra S W Boys- Smith, 21. juli 1981, PREM 19/506.

Samtalene mellom SIS og Soon viser at de i realiteten tok PIRA mer seriøst, og forsøkte å finne løsninger også gjennom kommunikasjon. Det er ingen tvil om at regjeringen fordømte PIRAs voldelige aksjoner, men mye kan tyde på at de også betraktet dem som politiske aktører.

Kommunikasjonskanalen Soon fikk ikke betydning for avslutning av sultestreiken, og hadde utilfredsstillende resultat. Kanalen ble stengt 20. juli 1981¹⁴², da misbruk av kanalen hadde ført til en mistillit til Soons rapporter i PIRA. Soon fortalte i siste telefonsamtale at det hadde kommet alarmerende rapporter fra fengselet. Han mente situasjonen på dette tidspunktet var så dårlig at det vanskelig kunne bli en enighet mellom PIRA og regjeringen. Rollen til organisasjonen, ICJP, hadde gjort at fangene ikke hadde tillitt til regjeringens ærlighet. ICJP var ikke representant for regjeringens synspunkter i fengselet, men fangene hadde oppfattet det slik, og hadde motforestillinger til ICJPs forslag. Det var nå stor fiendtlighet mellom ICJP og fangene, da de følte seg presset inn i en umulig situasjon. Ifølge Soon var lederne i PIRA på randen av sammenbrudd på grunn av dette. Soon og den britiske regjeringen ble klandret. PIRA og fangene nektet derfor å gå med på noen av ICJPs forslag. ICJPs «bully boy» taktikk i fengselet hadde ingenting med den britiske regjeringen å gjøre, og regjeringen forsto derfor ikke hvorfor de måtte ta skylden.¹⁴³ ICJP fungerte altså ikke for å fremme løsninger, og fangene i fengselet uttalte at såfremt det ikke kom en statstjenestemann for å forhandle, var det ingen vits i å sende andre. Regjeringen ønsket derfor at Røde Kors også skulle trekke seg ut, da det så ut til at organisasjonenes arbeid gjorde situasjonen vanskeligere.¹⁴⁴

Kommunikasjonskanalen oppnådde derfor ingen umiddelbare resultater, men hadde likevel betydning for regjeringens syn på sultestreiken. Initiativet til kanalen kom trolig fra Brendan Duddy selv¹⁴⁵, men viser likevel at regjeringen hadde en uoffisiell tilnærming. Thatcher har aldri erkjent en slik kontakt selv, men det kommer klart frem i kildene at hun visste om denne kontakten. I en kilde fra 21. juli fra Stephen Boys- Smith¹⁴⁶ til Michael Alexander¹⁴⁷, referer Boys- Smith til en samtale som foregikk mellom Thatcher og Atkins 18. juli. I denne samtalen informerte Atkins Thatcher om at «the channel should be closed [...] The channel had also

¹⁴² Til Michael Alexander fra S W Boys- Smith, 21. juli 1981, PREM 19/506.

¹⁴³ Til Stephen Boys- Smith fra Clive Whitmore «The Maze Hunger Strike», 8. Juli 1981, PREM 19/506.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Hennessey, *A History of Northern Ireland*, 1997:117.

¹⁴⁶ Stephen Boys- Smith, assisterende sekretær ved NIO 1981, privatsekretær til ministeren for Nord- Irland, 1981- 1982.

¹⁴⁷ Michael Alexander (1936-2002) diplomatisk privat sekretær for Margaret Thatcher, 1979-82,

been a source of additional intelligence about the Provisionals' attitude which we could not get in any other way.”¹⁴⁸ Dette referatet, som Thatcher selv har notert på, skildrer videre hvilken betydning kanalen har hatt. Det er derfor ingen tvil om at Thatcher var klar over denne kontakten.

Dette tyder på at hun og hennes regjering ikke kun så på PIRA som terrorister, men også et organ som kunne fremme en løsning. Det vil være søkt å påstå at denne kontakten vil si at regjeringen forhandlet med PIRA. Det er tydelig at PIRA ønsket at dette skulle skje, men av samtalen tilgjengelig i kildene er ikke forhandling tilfellet. Kanalen ble i denne sammenheng brukt til klargjøring av posisjoner. Likevel, det kan hevdes at betydningen av at regjeringen brukte en slik kanal var større enn at partene hadde kontakt. Kilden viser at det fantes en kontakt mellom PIRA- lederne og regjeringen, og det er umulig å vite om kontakten gikk utenfor disse telefonsamtalene. Dessuten er det mulig å hevde utgangspunktet at en kommunikasjon i det hele tatt tyder på et annet syn på PIRA enn det offisielle. Denne kontakten viser at den britiske regjeringen hadde et midlere syn på PIRA innad enn det offisielle harde synet. Det er kanskje også søkt å hevde at dette synet erkjente PIRA politisk, men det kan hevdes at dette synet var mer villig til å se på PIRA som en politisk, seriøs organisasjon. Terrorister var man ikke villig til å kommunisere med, men politiske organisasjoner.

I denne sammenheng er det åpenbart viktig å påpeke at min påstand også er motstridende. Om det var slik at Thatcher og hennes regjering måtte endre sin innstilling på grunn av det internasjonale presset, er det merkelig at de velger å gjøre dette uoffisielt og internt. Om regjeringen ønsket å fremstå bedre for verdenspressen ville det ha vært lettere å gå ut med det i pressen enn å handle bak lukkede dører. De var derfor mer opptatt av å få saken ut av verden enn å fremstå som «de gode» eller vinnerne av konflikten. Menneskeliv og konflikten i seg selv var av mindre betydning for Thatcher og hennes regjering, enn konflikten med republikanske aktivister i et større perspektiv. Utad kunne det virke som om Thatcher hadde en personlig vendetta mot PIRA, noe hun på mange måter kanskje også førte. Samtidig er det mulig å hevde at Thatcher og den britiske regjeringen hadde et mer seriøst inntrykk og forhold til PIRA internt. Kanskje de egentlig faktisk så på PIRA som en seriøs organisasjon? Dette

¹⁴⁸ Til Michael Alexander fra S W Boys- Smith, 21. juli 1981, PREM 19/506.

kan i så fall forklare posisjonen i både propagandakrigen og behandlingen av «terroristene» innad i regjeringen.

5.4 Sultestreiken ender

I slutten av august tydet mye på at situasjonen hadde endret seg. Sultestreiken begynte å nærme seg avslutningen. 20. august vant Owen Carron Sands plass i det britiske parlamentet. Carron hadde vært Bobby Sands agent i det første South- Tyrone gjenvalget. På valgdagen døde den tiende fangen i sultestreik.¹⁴⁹ For hver mann som døde var det nye protester og voldelige aksjoner, men oppmerksomheten fra pressen og folket ble stadig mindre.

Margaret Thatcher gjorde 14. september 1981 omrokkeringer i sitt kabinett. Humphrey Atkins ble erstattet som minister i Nord-Irland av Jim Prior. Prior selv hadde kjempet mot dette byttet, og hans motvilje mot å dra til provinsen gjorde han upopulær hos den unionistiske delen av befolkningen. Overraskende nok, ga Thatcher Prior en relativt fri hånd til å klargjøre beslutningsprosessen. Prior fikk et mye større handlingsrom enn hva Atkins hadde hatt, og hadde selv et sterkt ønske om å få fortgang i avslutningen. 17. september besøkte han selv fengselet, 24. og 25. september ga to fanger opp fasten.¹⁵⁰

1. september 1981 mottok Thatcher et personlig brev fra Philomena McCluskey, mor av Liam McCloskey som var på sin 30. dag av sultestreik. Hun ønsket, sammen med Mrs. B. Lynch, mor av den døde sultestreikede Kevin Lynch, å møte Thatcher for å få en bredere forståelse av situasjonen.¹⁵¹ En slik ide ville på dette tidspunktet behøve nøyere overveielse enn hva som hadde vært tilfellet en måned eller to tidligere, skriver Michael Alexander i et brev til Stephen Boys- Smith. Thatcher avslår på en svært sympatisk måte, men denne upolitiske og åpenhjertige tilnærmingen fra en mor viste at ting skjedde. Sammen med overveielser indikerer dette dermed at situasjonen har endret seg.¹⁵²

Pater Denis Faul, en av fengselsprestene gjorde i september stor innsats i å få streiken til å ende ved å møte de streikendes slektninger. Fengselsjefene hadde offentlig uttalt at de var skeptiske til dette, og Faul ble angrepet av fengselets talsmann som en forrædersk og manipulerende mann. Charles Moore antyder i denne sammenheng at Faul trolig hadde

¹⁴⁹ Moore, *Margaret Thatcher*, 2013, s. 615.

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ Brev fra McCloskey til Thatcher. 1. september 1981, CJ4/4156.

¹⁵² Fra Alexander til Boys- Smith. 8. september 1981, CJ4/4156.

godtatt i enighet med PIRA i å bli utpekt som sydebukk.¹⁵³ Dette fordi PIRA nå var ute etter en vei ut av konflikten for å forhindre flere dødsfall.

Jim Prior trodde selv at sultestreiken begynte å miste sin betydning blant den katolske befolkningen, men så fremdeles en avslutning som svært viktig. Han sa seg derfor villig til å ha møter med O'Fiach og Father Faul. Det som skulle til for å avslutte sultestreiken var å tillate fangene å bruke sine egne klær. Prior mente dette var en liten pris å betale. Father Faul anbefalte også Prior at fangene burde få lov til å opprettholde sin militære struktur og få sin tapte straffeinntjening gjenopprettet.¹⁵⁴ For fangene ville dette ta brodden av tapet, mente Faul.

2. oktober lovt Prior en erklæring om «The Development on the Prison System», og 3. oktober var sultestreiken over. Fangene ga en pressemelding om at de hadde blitt frastjålet sultestreik som et effektivt protestmiddel på grunn av den suksessfulle kampanjen ført mot bekymrede slektninger. Denne pressemeldingen viste PIRAs sinne, men var også et dekke av deres egen kapitulasjon. Priors erklæring 6. oktober gjorde det klart at fanger nå ville ha mer frihet til å samhandle i valg av arbeid og i hvilke klær de skulle bruke, og ha en bedre gjenopprettelse av straffeinntjening. Disse endringene hadde likhetstrekk med de som hadde blitt anbefalt av pater Faul.

Konsesjonene som ble gitt, var innenfor rammene som Thatcher tilslutt hadde vært forberedt på å gi. Ingen endringer ble innført før streiken ble avsluttet. Det kan hevdes at Prior hadde fått tillatelse av Thatcher til å ta sine egne beslutninger. Da Prior senere ble spurt om hun var klar over hva han gjorde, svarte Prior: «to be honest, I am not sure whether she was or not. I think she probably was... aware, but she didn't raise any objections.»¹⁵⁵ Prior hadde helt tydelig fått andre muligheter til å løse konflikten enn hva Atkins hadde fått. Tidligere i konflikten hadde Thatcher vært tydelig på at det ikke ville bli gitt konsesjoner, på tross av Atkins ønske. Dette viser at Thatcher også endret sin posisjon.

Om slutten av sultestreiken skrev Thatcher i sine memoarer at:

Eventually, after ten prisoners had died, a group of families announced that they would intervene to prevent the deaths of their relatives and the IRA called off the strike on Saturday 3 October. With the strike now over, I authorized some further

¹⁵³ Moore, *Margaret Thatcher*. 2013, s. 615.

¹⁵⁴ Referat møte 30. september. CJ4/4156.

¹⁵⁵ Moore, *Margaret Thatcher*, 2013.

concessions on clothing, association and loss of remission. But the outcome was significant defeat for the IRA.¹⁵⁶

Streiken avsluttet dermed uten at fangene oppnådde sin politiske status. I stedet for hadde alle fangene i fengslene fått ekstra privilegier. Det ble til slutt familiene til de sultestreikende som avsluttet sultestreiken, da de ikke lenger ville se sin kjære sulte seg i hjel, for noe som så ut som en nytteløs kamp.

¹⁵⁶Thatcher, *The Downing Street Years*, 2011, s. 393.

6. Historisk etterspill og konklusjon

Sultestreiken i Nord-Irland i 1981 endte mer dramatisk enn den britiske regjeringen og Margaret Thatcher hadde forventet. Da streiken ble avsluttet 3. oktober 1981 hadde 10 katolske fanger mistet livet i protest. Spørsmålet var hvem som hadde vunnet kampen, var det aksjonistene eller den britiske regjeringen? I dette kapittelet vil jeg konkludere oppgaven, og ta for meg etterspillene av konflikten.

6.1 Konklusjon

Denne avhandlingen har bidratt til nye perspektiver på det britiske synet på sultestreiken i Nord-Irland i 1981. Det nye fokuset har vist at den britiske regjeringen hadde ulike tilnærminger til konflikten innenfor og utenfor regjeringen. I Thatcher-regjeringens oppfatning var både regjeringen og PIRA opptatt av å vinne propagandakrigen som foregikk, sultestreiken var kun et virkemiddel i denne krigen. På denne måten har avhandlingen bidratt til å endre premissene for synet på sultestreiken.

Dette funnet bidrar til å vise kynismen blant både PIRA og Thatcher-regjeringen. I det større perspektivet var tap av menneskeliv i en sultestreik ikke viktig. Den tidligere tolkningen av Thatcher som kald og kompromissløs ble i denne sammenheng beskrivende for også PIRAs kynisme. Måten de sultestreikende ble virkemiddel i en langvarig kamp var brutal. Dette illustrerer på mange måter hvorfor Thatcher ble oppfattet som kompromissløs i ettertiden. Hennes figur under sultestreiken viste Thatcher som en statsminister som ikke ville vike fra sine standpunkt.

Samtidig blir dette også tilbakevist i min avhandling. De foregående kapitlene har illustrert at Thatcher nettopp vek fra sine prinsipper da regjeringen inngikk kontakt med en kilde i PIRA. Dette viser at Thatcher ikke var så kompromissløs som man trodde. Denne oppgaven bidrar derfor til et nytt på syn på Thatchers håndtering. Gjennom sultestreiken viste hun faktisk en vilje til løsning. Dette er et nytt perspektiv på oppfattelsen av Thatcher. Det har i ettertid blitt hevdet at man kan se at Thatchers håndtering var gal, da den løsningsorienterte politikken til hennes etterfølgere Tony Blair og John Major viser at de forsto at man måtte behandle lederskapet i PIRA/ Sinn Féin som likemenn ved forhandlingsbordet. Hvis det er korrekt at Thatcher bak lukkede dører hadde et annet syn på PIRA allerede i 1981, vil dette føre til en nytolkning der Thatcher var klar over dette, og dermed ble begynnelsen på veien frem til en enighet.

Denne avhandlingen har støttet den tidligere forskingen i at Thatcher- regjeringen var under et enormt press fra verdenssamfunnet. Avhandlingen har i tillegg vist at regjeringen på grunn av dette presset ble nødt til å endre sin tilnærming til problemene, og ta aktive standpunkt offentlig. Den harde linja regjeringen forsøkte seg på, ble i siste instans suksessfull, men selv om den britiske regjeringen vant den kortvarige kampen, var det PIRA som gikk av med seieren på lang sikt.

6.2 Hvilke etterspill fikk konflikten?

Thatcher hadde stått sterkt i stormen. Det var PIRA som tilslutt hadde blunket. Thatcher vant sultestreiken på kort sikt, da det tilslutt var fangene som måtte gi etter for presset fra sine familier. Samtidig har det blitt hevdet at Thatcher i senere tid skulle ønske at streiken hadde fått en annen avslutning.¹⁵⁷ Propagandakrigen var vunnet av PIRA. For store deler av verden ble sultestreiken kringkastet i form av dybden av selvoppofrelsen til fangene. PIRAs manipulasjon av de sultestreikende var like kynisk som Thatcher påsto, men den var svært suksessfullt. Samtidig ble bombingene i Nord-Irland etterfulgt av flere større attentater i London. I 1981, 1982 og 1983 var det flere bomber som gikk av i London sentrum, og drepte 16 mennesker.¹⁵⁸ Konflikten hadde med dette flyttet seg til London. Grupperinger innen IRA tok ansvar for disse attentatene.

Margaret Thatcher fikk selv kjenne konflikten på kroppen i ettertid av sultestreiken. Hun ble fiende nummer 1 på PIRAs liste over hvem de ønsket å ta livet av.¹⁵⁹ Da hun var på besøk i Brighton 12. oktober 1984, ble hotellet hun bodde på bombet av republikanske aksjonister. Thatcher selv kom uskadet fra hendelsen, men fem mennesker ble drept og 34 ble skadet i attentatet. PIRA uttalte etter hendelsen at: "Today we were unlucky, but remember we only have to be lucky once. You will have to be lucky always"¹⁶⁰.

I ettertid har det blitt hevdet at dette attentatet skremte Thatcher fra å være med på forhandlingene og avtalen rundt den Anglo- Irske avtalen i 1985. Denne avtalen skulle være

¹⁵⁷ Moore, *Margaret Thatcher*, 2013, s. 617, og Campbell, *The Iron Lady, Margaret Thatcher*. 2012, s. 342.

¹⁵⁸ Campbell, *The Iron Lady, Margaret Thatcher*, 2012, s. 343.

¹⁵⁹ Moore, *Margaret Thatcher*, 2013, s. 617.

¹⁶⁰ John Bingham, "Margaret Thatcher: Seconds from death at the hands of an IRA bomber" *The Guardian*, 8. april 2013, <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/margaret-thatcher/9979915/Margaret-Thatcher-Seconds-from-death-at-the-hands-of-an-IRA-bomber.html>, sist hentet ut 12. mai 2015.

medvirkende til Langfredagsavtalen¹⁶¹ i 1998, som ble starten på en fredsavtale mellom den britiske regjeringen og PIRA.¹⁶² Det er kanskje søkt å hevde at sultestreiken i 1981 var den utløsende årsaken til Langfredagsavtalen, men det er mulig å påstå at sultestreiken var en endring i forholdet mellom PIRA og den britiske regjeringen. Hvis det var slik at den britiske regjeringen begynte å se på de katolske aksjonistene som en politisk gruppe, er det mulig å hevde at dette fikk ringvirkninger for de senere politiske diskusjonene. Flere forfattere hevder at sultestreiken fikk direkte konsekvenser for populariteten til den politiske vingen Sinn Féin, som i dag er et av Nord-Irlands største partier. Slik sett var sultestreiken en start på den politiske kampen for påvirkning, og en vending fra de voldelige aksjonene. Samtidig skulle de voldelige aksjonene fortsette frem til Langfredagsavtalen.

Det har i ettertid blitt hevdet at til tross for at Thatcher vant avslutningen av sultestreiken, var det ikke hun som vant kampen på lang sikt.¹⁶³ Da de sultestreikende ga opp sultestreiken i oktober, ble det ansett som en seier for den britiske regjeringen. De sultestreikende oppnådde ikke politisk status som de hadde ønsket. Det de likevel hadde høstet var enorm oppmerksomhet for saken. Dette førte til massiv popularitet for Provisoriske IRA, og partiet Sinn Féin.¹⁶⁴ PIRAs argument gjennom urolighetene var at man ikke kunne reformere Nord-Irland. Likevel er den politiske vingen i dag medlem av en regjering og en prosess som gjør nettopp det. Væpnet aksjon var ikke den eneste muligheten.

PIRA mottok store pengesummer fra støttespillere i Irland og USA, og fikk dermed nye midler til sine aksjoner. For resten av verden, som visste lite om detaljene rundt situasjonen, dramatiserte døden til de sultestreikende inntrykket av Storbritannia som en kolonimakt som okkuperte Nord-Irland mot den vilje til befolkningen.

Forholdet mellom Storbritannia og Irland ble i tillegg styrket av sultestreiken, da kontakten mellom de to fortsatte også at sultestreiken var over. Gjennom Joint- Studies- programmet, skulle forholdet opprettholdes og forbedres. Programmet var opprettet for å fremme likheter mellom Storbritannia og Irland. Falklandskrigen i 1982 ble samtidig en stopper for dette forholdet. Storbritannia gjenopprettet også forholdet til paven og Vatikanet gjennom

¹⁶¹ På engelsk: Good- Friday Agreement.

¹⁶² JP O'Malley. "An uneven account of an historical dispute"

<http://www.irishexaminer.com/lifestyle/artsfilmtv/books/an-uneven-account-of-an-historical-dispute-258406.html> sist hentet ut 1. mai 2015.

¹⁶³ Campbell, *The Iron Lady, Margaret Thatcher*, 2012, s. 343 og Moore, *Margaret Thatcher*, 2013, s. 617

¹⁶⁴ Campbell, *The Iron Lady, Margaret Thatcher*, 2012, s. 343.

sultestreiken¹⁶⁵, et forhold som hadde vært anstrengt lenge. Pave Johannes Paul 2. sendte beskjeder til fangene i streik om at de måtte gi opp. At forholdet mellom paven og den britiske regjeringen ble styrket, var også med på å bedre forholdet til Irland.

6.3 Hvem «vant» sultestreiken?

Er det mulig å påstå at noen «vant» sultestreiken? Thatcher gikk ut av konflikten med sitt rykte for besluttosomhet og mot bevert. Tilhengerne hennes vil kanskje si at dette hjalp henne med unionistbefolkningens oppfatning, og at det gjorde hennes politikk enda mer formidabel. Dette var en av de første store styrkeprøvene for Thatcher, og om hun hadde kapitulert ville hennes rykte som «Iron Lady» kanskje aldri kommet seg igjen. Samtidig var dette også et mindre fordelaktig rykte for Thatcher. Hennes offentlige kompromissløshet i konflikten hadde gjort at hun nå hadde flere fiender enn noensinne. Dersom det hadde blitt kjent offentlig at regjeringen hadde samtaler med PIRA, ville dette ryktet vært ødelagt. Thatcher ville da aldri kunne beholdt sin posisjon.

PIRA hadde på sin side av konflikten utspilt en versjon av den republikanske nasjonalhistorien. Dette var en fortelling om ærefulle menn som gjennom sin overbevisning om rettferdighet kjempet en ærverdig kamp. Denne fremførelsen førte til at det i ettertid ble mulig å snakke respektfylt om IRA. Det ble respektabelt å stemme på Sinn Féin.

Ironisk nok, er dagens respektabilitet til Sinn Féin i motsetning til den tidligere militære kampen, og ikke av romantiseringen av den.¹⁶⁶

Sultestreiken fikk store konsekvenser for Thatchers ettermæle. Hennes besluttosomhet imponerte amerikanerne. Da den argentinske General Galtieri seks måneder senere prøvde å fortelle den amerikanske utenriksministerens, Alexander Haigs, utsending at «that woman wouldn't dare' try to retake the Falklands, svarte den amerikanske General Vernon Walters: «Mr President, «that woman» has let a number of hunger strikers of her own basic ethnic origin starve themselves to death without flickering an eyelash. I wouldn't count on that if I were you.»¹⁶⁷

¹⁶⁵ Moore, *Margaret Thatcher*, 2013, s. 598.

¹⁶⁶ Aughey, *The politics of Northern Ireland*, 2005.

¹⁶⁷ Campbell, *The Iron Lady, Margaret Thatcher*, 2012, s. 342.

Bibliografi:

Primærkilder

CAB - Conclusions of Meetings of the Cabinet

FCO - Foreign and Commonwealth Office

PREM - Prime Minister's Papers

CJ - Northern Ireland Office

CAB dokumenter brukt i denne avhandlingen:

CAB 129/211 - Cabinet memoranda. 5. januar 1981 – 16. mars 1981.

CAB 148/199 - Defence and Oversea Policy Committee: Sub-Committee on Anglo-Irish Relations: 22. januar 1981 – 28. oktober 1981.

CAB 129/213 - Cabinet memoranda. 2. juni 1981 – 9. december 1981

CJ dokumenter brukt i denne avhandlingen:

CJ 4/4156 - Maze Prison & Protests. Northern Ireland Office. 1. juli 1981- 19. mai 1982.

CJ 4/4153 - Consultation between the Northern Ireland Office (NIO) and the Home Office regarding repatriation of Irish prisoners in Great Britain, 1. januar 1981- 31. desember 1982.

CJ 4/4154 - Discussions between UK and Irish Attorneys General, 1. januar 1981- 31. desember 1982.

CJ 4/4126 - Paramilitary organisations and related personalities and incidents: correspondence by Secretaries of State for Northern Ireland (Humphrey Atkins and James Prior), 1. januar 1979- 31. desember 1982.

CJ 4/4237 - Northern Ireland Office: Londonderry Widows Mite, 12. juni 1981- 28. august 1982.

CJ 4/4146 - Permanent Under Secretary Stocktaking meetings. Northern Ireland Office, 6. juni 1979- 3. september 1982.

FCO dokumenter brukt i denne avhandlingen:

FCO 87/1184 - Prime Ministers visit to the U.S.A.

FCO 87/1197 - Terrorist Activities in Northern Ireland.

FCO 87/1168 - Government Policy on Northern Ireland.

PREM dokumenter brukt i denne oppgaven listet kronologisk:

PREM 19/280 - IRELAND. Situation in Northern Ireland; Northern Ireland Conference, Belfast; part 6, 12. mars 1980 – 30. mai 1980.

PREM 19/283 - IRELAND. Prime Minister's meetings with the Taoiseach, Charles Haughey; part 2, 3. mars 1980 – 8. august 1980.

PREM 19/282 - Hunger Strike at the Maze Prison. The Dirty Protest. Part 1. 15. november 1979 – 10. desember 1980.

PREM 19/507 - IRELAND. Prime Minister's meetings with the Taoiseach (Charles Haughey); Anglo-Irish joint studies; part 3, 11. august 1980 – 5. mars 1981.

PREM 19/498 - The Situation in Northern Ireland. Force Levels. Part 8. 12. august 1980 – 25. februar 1981.

PREM 19/503 - IRELAND. Hunger strike at the Maze Prison, Northern Ireland; the 'Dirty Protest'; part 2, 13. Desember 1980 – 21. april 1981.

PREM 19/500 - IRELAND. Prime Minister's visits to Northern Ireland; part 2. 5. februar 1981 – 21. juli 1981.

PREM 19/499 - The Situation in Northern Ireland. Force Levels. Part 9. 3. mars 1981 – 23. august 1981.

PREM 19/504 - IRELAND. Hunger strike at the Maze Prison, Northern Ireland; the 'Dirty Protest'; part 3, 22. april 1981 – 20. mai 1981.

PREM 19/505 - IRELAND: Hunger Strike at the Maze Prison. The Dirty Protest. Part 4. 20. mai 1981 – 2. juli 1981.

PREM 19/506 - IRELAND. Hunger strike at the Maze Prison, Northern Ireland; the 'Dirty Protest'; part 5, 3. juli 1981 – 28. august 1981.

Primærkilder på nett:

Speech in Belfast, 5. mars 1981. Margaret Thatcher Foundation.

<http://www.margaretthatcher.org/document/104589>

Memoarlitteratur

O'Rawe, Richard. *Blanketmen- An untold story of the H-Block hunger strike*. Dublin: New Island, 2005.

Thatcher, Margaret. *The Downing Street Years*. London: Harper Press, 2011.

Thatcher, Margaret. *The Path to Power*. New York: HarperCollins Publishers, 1995.

Bøker:

Aughey, Arthur. *The politics of Northern Ireland- Beyond the Belfast Agreement*. London: Routledge, 2005.

Bell, J. Bowyer. *The Irish Troubles- A generation of Violence 1967-1992*. Dublin: Gill and Macmillan, 1994.

Bowyer Bell, J. *The IRA 1968- 2000, Analysis of a Secret Army*. London: Frank Cass Publishers, 2000.

Beresford, David. *Ten Men Dead*. London: Harper Collins, 1994.

Bew, Paul and Gordon Gillespie. *Northern Ireland- A Chronology of the Troubles 1968-1999*. Dublin: Gill and Macmillan, 1999.

Boyce, D.G. *The Irish Question and British Politics, 1868-1996*. London: Palgrave Macmillan, 1996.

Campbell, John. *The Iron Lady, Margaret Thatcher- From Grocer's Daughter to Iron Lady*. London: Vintage, 2012.

Dixon, Paul. *Northern Ireland- The Politics of War and Peace*. New York: Palgrave, 2001.

Evans, Eric J. *Thatcher and Thatcherism*. Oxon: Routledge, 1997.

Flackes, W.D.: *Northern Ireland. A Political Directory, 1968-79*. Dublin, 1980.

Hennessey, Thomas. *Hunger strike- Margaret Thatcher's Battle with the IRA 1980-1981*. Sallins: Irish Academic Press. 2014.

Hennessey, Thomas. *A History of Northern Ireland- 1920-1996*. Dublin: Gill & Macmillan, 1997.

Lee, J.J. *Ireland 1912- 1985*. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.

Loughlin, James. *The Ulster Question since 1945*, London: Macmillan, 1998.

McGarry, John og Brendan O'Leary. *Explaining Northern Ireland- Broken Images*, Oxford: Blackwell. 1995.

Moloney, Ed. *A Secret History of the IRA*. London: W.W Norton & Company, 2002.

Moore, Charles. *Margaret Thatcher- The Authorized Biography- Volume One: Not For Turning*. London: Penguin Books. 2013.

O' Malley, Pdraig. *Bitng at the Grave*. Boston: Beacon Press, 1990.

Renwick, Robin. *A Journey With Margaret Thatcher- Foreign policy under the Iron Lady*. London: Biteback Publishing, 2013.

Ritzer, George og Jeffrey Stepnisky. *Sociological Theory*. Singapore: McGraw Hill Education, 2014.

Vinen, Richard. *Thatcher's Britain*. London: Simon and Schuster UK. 2009.

Artikler/ bokkapitler

Bryce, George «The Irish Connection» i Dennis Kavanagh og Anthony Seldon, red. *The Thatcher Effects- A Decade of Change*. New York: Oxford University Press, 1989.

Downing, Taylor, red. *The Troubles*. London: Thames Television, 1980.

Jackson, Ben og Robert Saunders, red. *Making Thatcher's Britain*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

Nettsider:

Bingham, John. "Margaret Thatcher: Seconds from death at the hands of an IRA bomber". The Guardian. 8. april 2013, <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/margaret-thatcher/9979915/Margaret-Thatcher-Seconds-from-death-at-the-hands-of-an-IRA-bomber.html>. sist hentet ut 12. mai 2015.

Den generelle del av læreplanen, Kunnskapsløftet 2006.
<http://www.udir.no/Lareplaner/Kunnskapsloftet/Generell-del-av-lareplanen/Det-allmenndanna-mennesket-/>, Sist hentet ut 1. mai 2015.

Læreplan i historie, fellesfag i studieforberedende utdanningsprogram.
<http://www.udir.no/kl06/HIS1-02/Kompetansemal/?arst=1858830314&kmsn=2002656462>, sist hentet ut 8. mai 2015.

O'Malley, JP "An uneven account of an historical dispute"
<http://www.irishexaminer.com/lifestyle/artsfilmtv/books/an-uneven-account-of-an-historical-dispute-258406.html> sist hentet ut 1. mai 2015.

Taylor, Peter «Disobeyed orders and a dangerous message» The guardian, 1. mars 2008, <http://www.theguardian.com/politics/2008/mar/18/northernireland.past1>. Sist hentet ut 24. april 2015.

The National Archives hjemmeside:
<http://www.nationalarchives.gov.uk>